

Kaisa Kuronen
Juhonkatu 3 E 38
08200 LOHJA
puh. 040 743 4555

OPINNÄYTETYÖ
Oikeus

12.5.2004

0100694

OSUUSKUNTAKONSERNI

**Oikeudellinen tutkimus vuoden 2001 osuuskuntalain
aiheuttamista muutoksista osuuskuntatoimintaan**

Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu
Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma

S7A

Ilkka Jumppanen

ohjaaja

Anu Koivikko

opponentti

Sisällysluettelo

Käytetyt lyhenteet	3
1 Johdanto	5
2 Osuustoiminta	7
2.1 Osuustoiminta Suomessa	7
2.2 Metsäliitto Osuuskunta	8
2.3 Kilpailulainsäädäntö ja osuustoiminta	9
2.4 Vuoden 2001 osuuskuntalaki	9
3 Osuuskuntakonserniin sovellettava keskeinen lainsäädäntö	10
3.1 Yhtiöoikeus	10
3.2 Perustamistoimet ja toiminnan sääntely	10
3.3 Päätösvalta	11
3.4 Yhteisön hallinto	13
3.5 Tilinpäätös ja konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus	14
3.6 Varojenjako ja rahastot	15
3.7 Oma pääoma ja sen hankkimismahdollisuudet	16
3.8 Osuuskunnan jäsenen erityinen maksuvelvollisuus	19
3.9 Sulautuminen, jakautuminen ja yhteisömuodon muuttaminen	20
3.10 Suomen ja EU:n kilpailuoikeus	21
3.11 Yritysten välinen kielletty yhteistyö	21
3.12 Poikkeuslupa ja puuttumattomuustodistus	24
3.13 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö	25
3.14 Kilpailuviranomaiset Suomessa	28
3.15 Kilpailulainsäädännön kokonaisuudistus	29
3.16 Konsernin kirjanpito ja tilinpäätös	29
4 Tutkimus osuuskunnista	32
4.1 Tutkimuksen toteutus ja aikataulu	32
4.2 Osuuskunnilta saadut vastaukset	33
4.3 Tiedot vastaajasta	33
4.4 Tiedot osuuskunnasta	34
4.5 Osuuskunnan osuudet	35
4.6 Osuuskunnan päättävä elin ja hallinto	38
4.7 Tilinpäätös	39
4.8 Vuoden 2001 osuuskuntalain vaikutus toimintaan	40
5 Päätelmät	43
Lähdeluettelo	45
Liitteet	
1 Saate	50
2 Kyselylomake	51

Kuvat ja taulukot

2.1	Osuusliikkeiden lukumäärä	7
4.1	Osuuskunnan koko	34
4.2	Osuuskunnan jäsenistön juridiset henkilöt	35
4.3	Vapaaehtoiset osuudet	36
4.4	Liittymismaksu	37
4.5	Osuuksien takaisinmaksun rajoitus	38
4.6	Osuuskunnan päättävä elin	39
4.7	Onko sääntöjä muutettu?	40
4.8	Onko osuuskunnan toimintaan tullut muutoksia?	41

Käytetyt lyhenteet

AML	Arvopaperimarkkinalaki (495/1989)
dnro	diaarinumero
em.	edellä mainittu
esim.	esimerkiksi
EY	Euroopan Yhteisö
HE	Hallituksen esitys
IAS	International Accounting Standards kansainväliset kirjanpito-standardit
ko.	kyseessä oleva
k.	kohta
KilpRajL	Laki kilpailunrajoituksista (480/1992)
ks.	katso
KPL	Kirjanpitolaki (1336/1997)
KTM	Kauppa- ja teollisuusministeriö
MMA	määräävä markkina-asema
jj.	muun muassa
MTK	Maataloustuottajien Keskusjärjestö
ns.	niin sanottu
OKL	Osuuskuntalaki (1488/2001)
OM	Oikeusministeriö
OYL	Osakeyhtiölaki (734/1978)
SopMenL	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/1978)
s.	sivu
vrt.	vertaa

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee osuuskuntakonsernia ja sen hallintoon ja rahoitukseen sovellettavaa keskeistä lainsäädäntöä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tuodaan esille osuuskuntalain ja osakeyhtiölain yhteneväisyyksiä ja eroja opinnäytetyöhön liittyvän kirjallisuuden sekä ko. lakien avulla. Tutkija pyrkii kokoamaan teoriaosuudessa yhteen konserneihin sovellettavaa lainsäädäntöä melko laajasti, jotta osuuskuntakonsernien oikeudellinen asema avautuisi lukijalle. Opinnäytetyössä käsitellään keskeisenä lainsäädäntönä yhtiöoikeutta, kilpailuoikeutta sekä tilinpäätös- ja kirjanpitolakeja. Yhtiöoikeus-osiossa käsitellään rinnakkain osuuskunta- ja osakeyhtiölakia ja tätä kautta tuodaan esille näiden kahden yhtiömuodon erot. Teoriaosuudessa tuodaan esille myös muutamia IAS-standardeihin liittyviä seikkoja.

Opinnäytetyön tutkimusosassa selvitetään vuonna 2002 voimaan tulleen osuuskuntalain aiheuttamia muutoksia osuuskuntien toimintaan. Tutkimusosuus rajattiin koskemaan vain vuonna 2002 voimaan tullutta osuuskuntalakia. Teoriaosuudessa käsitellyt kilpailuoikeudelliset kysymykset jätettiin tutkimuksesta pois, sillä siinä haluttiin keskittyä nimenomaan uuteen osuuskuntalakiin. Lisäksi tutkimuksesta olisi tullut liian laaja-alainen, mikäli kilpailuoikeudelliset asiat olisi tutkimukseen otettu mukaan. Tutkimuksen toteuttamistapa oli kvantitatiivinen ja apuna käytettiin monivalintalomakkeita.

Tutkija aikoi keskittyä erityisesti osuuskuntalain mukanaan tuomiin uusiin osuuskuntien rahoitusmahdollisuuksiin. Nämä ovat melko samankaltaiset kuin osakeyhtiöillä, sillä niiden periaatteet on otettu vuonna 2001 säädettyyn osuuskuntalakiin suoraan osakeyhtiölaista. Rahoitusmahdollisuuksien lisäksi opinnäytetyön tekijää kiinnostivat konsernitilinpäätökseen liittyvät IAS-standardit, joiden soveltaminen eurooppalaisissa pörssiyrityksissä tulee pakolliseksi vuoden 2005 alusta lähtien. Aikovatko suomalaiset osuuskuntakonsernit ottaa sovellettavakseen kyseiset standardit?

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin Metsäliitto Osuuskunnasta, jossa tutkija suoritti työharjoittelunsa keväällä 2003. Koska Metsäliitto Osuuskunta on Suomen suurin osuuskunta ja suuren konsernin emoyhtiö, oli luonnollista, että opinnäytetyön tekijä laatisi opinnäytetyönsä suuriin osuuskuntiin ja osuuskuntakonserneihin liittyvästä aiheesta. Osuuskuntalain uudistus oli opinnäytetyön aihetta mietittäessä juuri takana ja uutta osuuskuntalakia oltiin parhaillaan ottamassa osaksi osuustoiminnan arkipäivää.

Osuuskuntakonserni on juridisesti varsin vähän tunnettu käsite, sillä se lisättiin osuuskuntalakiin vasta vuoden 2001 uudistuksessa. Tätä ennen osuuskuntalaissa on mainittu osuuskunta emoyhtiönä vain tytäryhtiösulautumisessa¹. Myös osakeyhtiölaissa on pitkään jätetty huomiotta kaikki muut paitsi vain osakeyhtiöiden muodostamat konsernit. Nykyisessä osakeyhtiölaissa kuitenkin konsernimääritelmä sisältää myös muut kuin osakeyhtiöt.

Opinnäytetyössä on viisi lukua. Toisessa luvussa selostetaan osuustoiminnan historiaa ja erilaisia osuuskuntia. Myös MLO:n historiaa ja kehittymistä suureksi kansainväliseksi konserniksi käsitellään lyhyesti. Kilpailulainsäädännön

ja osuustoiminnan suhteesta lausutaan muutama sana. Vuonna 2002 voimaan tulleesta osuuskuntalaista otetaan esille merkittävimmät muutokset verrattuna vuonna 1954 säädettyyn osuuskuntalakiin. Opinnäytetyön kolmannessa luvussa perehdytään osuuskuntakonserniin vaikuttavaan keskeiseen lain-säädäntöön. Tutkija on pyrkinyt syvällisesti perehtymään opinnäytetyöhön liittyvään lähdekirjallisuuteen. Erityisesti lähdekirjallisuudessa korostuvat yhtiö-oikeus ja kilpailuoikeus. Kilpailuoikeutta käsiteltäessä perehdytään lyhyesti myös kilpailuoikeuden EU-tasoiseen kokonaisuudistukseen, joka tulee voimaan 1. toukokuuta 2004 sekä kilpailunrajoituksista annetun lain samanaikaiseen muuttamiseen.

Lopuksi tutkija haluaa kiittää Metsäliitto-Yhtymän lakiasianjohtajaa Esa Kaikkosta, Pellervo-Seuran osuustoimintajohtajaa Sami Karhua ja Pellervo-Seuran lakiasianjohtajaa Olavi Leppästä avusta opinnäytetyötä laadittaessa. Tutkija toivoo, että opinnäytetyöstä tulevat hyötymään sekä Pellervo-Seura jäsenineen että Metsäliitto Osuuskunta.

2 Osuustoiminta

Osuustoiminta on lähtöisin Englannista, jossa perustettiin ensimmäinen osuuskunta, Rochdalen kankurien osuuskunta, vuonna 1844. Yhteistoiminta on hyvin vanha tapa tehdä asioita sellaisissa tilanteissa, jolloin yksittäinen ihminen ei yksinään ole voinut asiaa hoitaa tai kun asioiden hoitaminen yhdessä on ollut edullisempaa tai tarkoituksenmukaisempaa. Esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita talkoot.¹

2.1 Osuustoiminta Suomessa

Suomessa osuustoimintaliikkeen syntyhetkenä voidaan pitää lokakuun 2. päivää vuonna 1899, jolloin Pellervo-Seura perustettiin Helsingissä. Vaikka Suomessa on kautta aikojen harjoitettu taloudellista yhteistoimintaa, sai perinteinen yhteistoiminta järjestäytyneen muodon vasta tuolloin.² Suomeen kaivattiin pääomapohjaisten yritysten vastapainoksi jotain muuta. Uuden yritysmuodon haluttiin antavan talonpojille ja maalaisväestölle mahdollisuuden paremmin valvoa omia etujaan ja parantaa taloudellista asemaansa. Maaliskuussa 1899 asetettiin osuustoimintalakikomitea muotoilemaan esitystä osuustoimintalaiksi, joka tuli voimaan vuonna 1901. Osuustoimintalakikomitean mietinnön lopussa oli osuustoiminnan tavoitteet ja päämäärät tiivistetty seuraavasti:

Parantamalla maalaisväestön taloudellista asemaa estämme sen luokan kasvamista, jolta puuttuu kaikki edellytykset ajatella huomista päivää pitemmälle tähtäävää varmaa toimeentuloa, ja siten vältetään suuresti sitä yhteiskunnallista haittaa, joka syntyy yhä kasvavasta irtolaistosta. Osuustoiminta on myöskin osoittautunut tehokkaaksi keinoksi vastustamaan kaikenlaisia yllytyksiä alemmissa kansankerroksissa ja sangen tuntuvasti kohottamaan näitä kerroksia niin ymmärryksellisissä kuin siveellisissäkin suhteissa. (Johan Julian Serlachius)³

Osuuskuntia ryhdyttiin perustamaan Pellervo-Seuran tuella vuodesta 1901 lähtien. Tuolloin perustetut osuuskunnat olivat ensimmäisen asteen osuuskuntia. Osuusmeijereitä perustettiin heti osuustoimintalain voimaan tultua useita. Osa niistä syntyi osakeyhtiömuotoisista meijereistä. Myös osuuskaupatoiminta levisi nopeasti, vaikka osuuskauppojen juuret ulottuivat Suomesakin pidemmälle kuin Pellervo-Seuran. Sekalaisia, maaseudulle perustettuja kauppaliikkeitä muutettiin osuuskaupoiksi.⁴

Keskusosuuskuntia alettiin perustaa varsin pian, sillä esim. SOK perustettiin jo vuonna 1904 sekä Keskusosuusliike Hankkija ja Voinvientiosuusliike Valio vuonna 1905. Suomen silloisista 200 osuusmeijeristä vain 17 tuli Valion perustajajäseniksi.⁵

¹ Pöyhönen, S. 2001, s. 1–2.

² Kuisma ja muut 1999, s. 5.

³ Kuisma ja muut 1999, s. 84–85.

⁴ Kuisma ja muut 1999, s. 244–255.

⁵ Nykyisin osakeyhtiömuotoinen Valio aloitti toimintansa osuuskuntana. Sen osuus Suomen voinviennistä oli 1910-luvun alussa lähes 50 % ja vuonna 1914 jo 4/5. (Kuisma ja muut 1999, s. 244–267.)

Valio perustettiin ”uudelleen” osakeyhtiömuotoisena vuonna 1992. Tällöin silloiset osuuskunnan omistajameijerit saivat yhtiömuodon muutoksen seurauksena Valio Oy:n osakkeita. Nykyisin Valio Oy on osuusmeijereiden omistama. Suomi on tänä päivänä yksi maailman vahvimista osuustoimintamaista. Osuuskuntia oli Suomessa vuonna 2000 yli 2500. Pellervo-Seuraan niistä kuului 445. Osuuskunnat ovat myös merkittävä työllistäjä, sillä vuonna 2000 osuuskunnat työllistivät n. 131 500 henkilöä.¹

Taulukko 2.1**Osuusliikkeiden lukumäärä**

Vuonna	Osuusmeijereitä	Osuuskassoja	Osuusteurastamoita	Osuuskauppoja
1910 ²	335	370	2	443
1919	426	591	111	632
1938	663	1117	10	526
2003	31	osuuspankkeja 284	5	44

2.2 Metsäliitto Osuuskunta

Metsäliitto Osuuskunnan alkutaival oli päinvastainen kuin Valio Oy:n. MLO aloitti toimintansa osakeyhtiömuotoisena nimellä Metsänomistajain Metsäkeskus Osakeyhtiö. Yhtiö perustettiin vuonna 1921 ja siihen tuli osakkaiksi sekä yksityisiä metsänomistajia että kuntia, seurakuntia, osuuskuntia ja muita yhteisöjä. Metsäkeskukselle perustettiin jo alkuvaiheessa tytäryhtiöitä, joita vuonna 1928 oli 11. Metsänomistajain Metsäkeskus Oy joutui kuitenkin suuriin vaikeuksiin pula-aikana ja sen liiketoiminta vahingoittui pysyvästi. Metsäkeskuksen perustajat menettivät uskonsa Metsäkeskukseen ja keskittivät voimansa Metsäliitto Oy:öön vuonna 1934. Metsäliiton toiminta onnistui perustamisen jälkeen kohtalaisesti. Vuonna 1947 Metsäliitto Oy muutettiin Osuuskunta Metsäliitoksi. Syntynyt MLO peri vanhan osakeyhtiön varat, kauppayhteydet ja yritysjohton. Jo tuolloin MLO:n perusajatus oli metsänomistajan taloudellisen edun ajaminen. Metsäkeskus oli ollut MTK:n tukema ja MLO jatkoi samaa linjaa.³

Metsäliitto Osuuskunta hankki ensimmäiset omat mekaanisen metsäteollisuuden yksikkönsä 1940-luvun lopulla. Laajentuminen kemiallisen metsäteollisuuden suuntaan antoi MLO:lle lopullisesti edellytykset kehittyä kansainväliseksi suuryritykseksi. Metsäliitto kasvoi yritysostojen myötä yhä suuremmaksi. Se muuttui pyöreän puutavaran viejästä monipuoliseksi metsäteollisuusyritykseksi. Nykyään MLO on liikevaihdolla mitattaessa Euroopan suurin tuottajamisteinen osuuskunta ja Suomen suurin osuuskunta. Metsäteollisuusyrityksenäkin MLO on Euroopan kärkiluokkaa ja Suomen kolmanneksi suurin. Metsäliitto Osuuskunta omistaa lukuisia tytäryhtiöitä, joista osa on keskittynyt puun hankintaan Venäjältä ja Euroopasta. Osa tytäryhtiöistä taas on mekaanisen metsäteollisuuden edustajia. Myös kemiallisen metsäteollisuuden alalla toimii muutama tytäryhtiö.

¹ Juutinen ja muut 2002, s. 9–11.

² Vuodet 1910–1938: Simonen, S. 1949 ja vuosi 2003: Karhu, S. 2004.

³ Kuisma ja muut 1999, s. 278–364.

2.3 Kilpailulainsäädäntö ja osuustoiminta

Vuoteen 1990 saakka kilpailulainsäädäntö Suomessa oli osuustoiminnalle varsin suosiollista. 1980-luvun loppupuolella, mutta varsinaisesti vasta uusi EY-harmonisoitu kilpailulainsäädäntö vuonna 1992 vaikutti merkittävästi yhteistoimintaidean sydämeen. Hintayhteistyö, tuotannon rajoitukset sekä hankintalähteiden ja markkinoiden jako kiellettiin, ellei niistä erityisesti ollut hyötyä nimenomaan kuluttajalle.

Kilpailulainsäädännön ja osuustoiminnan välisistä ristiriidoista on osuustoiminnallisissa yrityksissä oltu huolissaan jo pitkään. Osuustoiminnalliset yritykset pyrkivät saamaan osuuskuntien keskusliikkeet, niiden perusjäsenet ja jäsenosuuskunnat ns. osuustoimintaryhmä –käsitteen sisään uutta lakia laadittaessa. Osuustoimintaryhmä olisi ollut synonyyminen konsernikäsitteen kanssa.¹ Uutta kilpailunrajoituslakia valmistelleet tahot eivät kuitenkaan hyväksyneet osuustoimintaleirin näkemystä, vaan esim. Valio Oy nähtiin osuusmeijereiden välisenä kiellettynä horisontaalisena kartellina.²

2.4 Vuoden 2001 osuuskuntalaki

Nykyinen osuuskuntalaki tuli voimaan 1.1.2002 ja korvasi vuonna 1954 säädetyt OKL:n. Osuuskuntalain muutoksilla pyrittiin yhdenmukaistamaan osakeyhtiö- ja osuuskuntalakeja. Osuuskuntalakeja muutettiin mm. sen vuoksi, että osuuskuntia koskeva lainsäädäntö saataisiin nykyaikaisen yritystoiminnan vaatimusten mukaiseksi. Tarkoituksena oli vähentää lain pakottavia säännöksiä ja näin tuoda lisää joustavuutta osuuskunnan hallintoon. Tavoitteena oli myös antaa osuuskunnille lisää mahdollisuuksia hankkia sekä jäseniä että rahoitusta sijoittajilta.

Laki pyrkii edistämään mm. oman pääoman ehtoisten rahoitusvälineiden käytön mahdollisuuksia muuttamalla niitä koskevia säännöksiä. Vuonna 1954 voimaan tulleeseen OKL:iin oli jo vuonna 1981 lisätty säännöksiä lisäosuusmaksuista. Vuonna 1990 lakiin lisättiin sijoitusosuuksia koskevat säännökset. Samalla osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi mahdollistettiin. Uudessa laissa on lisäosuusmaksusäännöksiä muutettu merkittävästi siten, että lain pakottavia säännöksiä on vähennetty ja lisäosuusmaksujen käyttöä osuuskuntien oman pääoman hankintavälineenä on näin pyritty helpottamaan.³ Osuuskuntalain uudistus mahdollistaa osuuskuntien jäsenten edun ajamisen lisäksi sen, että osuuskunnat voivat tulevaisuudessa kehittyä kilpailukykyisiksi, tuottoisiksi ja kansainvälisiksi yrityksiksi osakeyhtiöiden rinnalle.

¹ Lähtökohtaisesti kilpailunrajoituslainsäädäntöä ei sovelleta samaan konserniin kuuluviin yrityksiin.

² Kuisma ja muut 1999, s. 365–405. Ks. aiheesta lisää myös Pokela ja Hiltunen 2003.

³ Pöyhönen, S. 2001, s. 16–19.

3 Osuuskuntakonserniin sovellettava keskeinen lainsäädäntö

Opinnäytetyössä osuuskuntakonserniin sovellettavana keskeisenä lainsäädäntönä pidetään yhtiöoikeutta, johon luetaan osuuskunta- ja osakeyhtiölait, kilpailuoikeutta sekä lisäksi kirjanpito- ja tilinpäätöslainsäädäntöä. Kilpailulainsäädännön yhteydessä otetaan esille sekä Suomen että EU:n säädöksiä. Kirjanpito- ja tilinpäätössäännösten yhteydessä perehdytään myös IAS-standardeihin, jotka tulevat pakosta sovellettaviksi tammikuussa 2005.

3.1 Yhtiöoikeus

Yhtiöoikeus, joka tulee sovellettavaksi osuuskuntakonserniin, sisältyy pääosin osuuskuntalakiin (1488/2001) ja osakeyhtiölakiin (734/1978). Osuustoimintaan liittyviä säännöksiä uudistettiin huomattavasti vuonna 2002 voimaan tullessa uudessa osuuskuntalaissa. OKL on yleislaki, jota sovelletaan kaikkiin osuuskuntamuotoisiin yhteisöihin. Siitä voidaan poiketa muissa laeissa. Yksi OKL:n uudistuksen päätarkoituksista oli yhdenmukaistaa sitä OYL:n kanssa. Nämä kaksi lakia ovat hyvin samanlaiset, vaikka joitakin eroja on kuitenkin löydettävissä.

Osuuskunnan ja osakeyhtiön huomattavin ero on yritysmuotojen eri tarkoitus. **Osuuskunta on taloudellinen yhteisö, jonka tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, vaan tukea jäsentensä taloudenpitoa tai elinkeinoa.** Osuuskunta voi jakaa jäsenilleen ylijäämää, mikäli tällainen määräys otetaan sääntöihin. Osakeyhtiö taas perustetaan siksi, että se tuottaisi voittoa omistajilleen. Näin sen tulisi korvata omistajien siihen sijoittama pääoma täyttämällä sille asetetut tuotto-odotukset. **Osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen on otettava erityinen määräys, mikäli osakeyhtiön on tarkoitus toimia jotenkin muuten kuin voitontuottamistarkoituksessa.** Osuuskunta voi pyrkiä voitolliseksi ja tuottamaan jäsenilleen jaettavaa ylijäämää, mutta koska osuuskuntaan on uusista rahoitusinstrumenteista huolimatta vaikea saada aikaan toimivaa arvonnousu- ja voitonjakojärjestelmää, ei osuuskunta sijoituskohteena ole kasvattanut suosiotaan.

3.2 Perustamistoimet ja toiminnan sääntely

OKL 2 luvussa ja OYL 2 luvussa säädetään yhteisöjen **perustamistoimista**, jotka ovat molemmissa yhteisöissä hyvin samankaltaiset. Kummankin perustajina voi olla sekä oikeus- että luonnollisia henkilöitä. Osuuskunnassa perustajien on tultava jäseniksi, osakeyhtiössä puolestaan perustajien ei välttämättä tarvitse edes merkitä yhtiön osakkeita. Molemmissa yhteisöissä rekisteröinti on edellytys yhteisön synnylle. Yhteisöjen oikeustoimi- ja oikeuskelpoisuus alkaa rekisteröintihetkestä.¹

OKL:n ja OYL:n lisäksi osuuskunnan toimintaa säädelään ja yksinkertaistetaan **säännöillä**, joista säädetään OKL 2 luvun 5-6 §:ssä ja osakeyhtiön **yhtiöjärjestyksellä**, johon liittyvät säännökset puolestaan löytyvät OYL 1 luvun 3 §:stä. OKL ja OYL säätelevät osuuskuntien ja osakeyhtiöiden toimintaa hyvinkin tarkasti, mutta antavat kuitenkin yhteisöille liikkumavaraa tietyissä niiden toimintaan liittyvissä asioissa. Osuuskunnassa osuuskunnan säännöt

¹

Hallituksella on kuitenkin jo ennen yhteisön rekisteröintiä oikeus käyttää puhevaltaa yhteisön perustamista koskeissa asioissa ja ryhtyä muutoin toimenpiteisiin osuusmaksujen tai osakkeista suoritettavien maksujen perimiseksi. (Pöyhönen, S. 2001, s. 39.)

luovat sen toimintapuitteet, osakeyhtiössä sääntöjä vastaa yhtiöjärjestys.

Osuuskunnan omistavat sen jäsenet, joiden asemasta säädetään OKL 2 luvussa. Osuuskunnan toimintatarkoitukseen usein kuuluu se, että jäsenet osallistuvat osuuskunnan toimintaan omalla elinkeinollaan. Osakeyhtiössä osakkaat yleensä vain omistavat yhtiön, eivätkä ole tekemisissä yhtiön varsinaisen toiminnan kanssa. Osuuskunta voi valikoida jäsenensä, osakeyhtiössä normaalityylisessä osakkeiden hankkijan henkilöllisyyteen ei yhtiö voi vaikuttaa¹. Osuuskunnan on pidettävä luetteloa jäsenistään ja osakeyhtiön osakkaistaan ja osakkeistaan. Tutustumisoikeus osuuskunnan jäsenluetteloon on vain osuuskunnan jäsenillä, velkojilla ja niillä, jotka osoittavat etunsa sitä vaativan. Osakeyhtiön osakas- ja osakeluettelo ovat julkista tietoa.²

Yhteisöjen välisestä perustavanlaatuisesta erosta kertoo em. seikkojen lisäksi mm. se, että osuuskunnan jäsenellä on oikeus erota osuuskunnasta³ ja hänet voidaan siitä erottaa⁴. Jäsenellä on tiettyjä velvollisuuksia osuuskuntaa kohtaan ja jäsen odottaa osuuskunnan täyttävän tietyt tarpeensa. Osakeyhtiön osakasta ei voida erottaa, vaan osakas voi itse halutessaan myydä osansa yhtiöstä joko yhtiölle itselleen tai kolmannelle henkilölle. Myös osuuskunnan jäsen voi luovuttaa⁵ osuutensa toiselle, mutta itse jäsenyyttä ei voida eteenpäin siirtää.

3.3 Päätösvalta

Osuuskunnassa ylintä päätösvaltaa käyttää jäsenten muodostama **OSUUSKUNNAN KOKOUS**⁶, josta säädetään OKL 4 luvussa. Osakeyhtiössä päätösvalta

¹ Kuitenkin OYL 3 luvun 3–4 §:n mukaan yhtiöjärjestykseen voidaan ottaa **lunastus- tai suostumuslauseke**. Lunastuslauseke tarkoittaa sitä, että yhtiön osakkaalla, yhtiöllä tai jollakulla muulla on oikeus lunastaa uudelle omistajalle muulta kuin yhtiöltä siirtyvä osake. Näin on perinteisesti menetelty esim. vanhoissa, arvokkaissa asunto-osakeyhtiöissä, joissa asunnonomistajat haluavat vaikuttaa siihen, kuka taloon pääsee muuttamaan. Mikäli yhtiöjärjestykseen otetaan lunastuslauseke, on samalla määrättävä tarkemmista lunastusehdoista. Suostumuslausekkeen lisääminen yhtiöjärjestykseen antaa yhtiölle mahdollisuuden estää osakkeen siirtyminen ei-halutulle taholle. Perheyrietykset saattavat haluta tällä tavoin estää yhtiön valtauksen.

² Tätä on kritisoitu varsinkin yksityisten osakeyhtiöiden tapauksessa. Sijoittajat toivoisivat parempaa yksityisyyden suojaa, sillä läpinäkyvyys ja asiakirjojen julkisuus ei ole niin tärkeää kuin julkisesti noteeratuissa yhtiöissä.

³ Jäsenen eroamisoikeus on turvattu erityisesti esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, ettei hän ole kannattanut sellaista päätöstä, joka mainitaan OKL 4 luvun 12 §:ssä.

⁴ Jos jäsentä ei erota osuuskunnan kokous, hänellä on oikeus vaatia asian siirtämistä osuuskunnan kokoukselle toimittamalla osuuskunnan hallitukselle, toimitusjohtajalle tai prokuristille kirjallisen siirtopyynnön kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon erottamisesta. Erottamispäätöksen tehnyt osuuskunnan elin voi myös oma-aloitteisesti siirtää asian osuuskunnan kokoukselle. Erotettu jäsen voi moittia osuuskunnan tekemää erottamispäätöstä tuomioistuimessa, mutta jos osuuskunnan sääntöjen mukaan osuuskunnan ja jäsenten välinen riita on ratkaistava väliesmenettelyssä, noudatetaan tätä sääntömääräystä. Jos tuomioistuin tai väliesmenettely toteaa erottamisen olevan pätemätön, jäsenellä on oikeus saada osuuskunnalta korvaus menettämistään jäseneduista, mutta laki ei velvoita osuuskuntaa ottamaan erotettua jäsentä takaisin. (Pöyhönen, S. 2001, s. 72–74.)

⁵ Kirjallisella osuuksien siirtoilmoituksella, joka on toimitettu osuuskunnalle, on sama vaikutus kuin eroilmoituksella. Säännöissä siirto-oikeus voidaan kieltää. Kuitenkaan siirto ei käytännössä tarkoita mitään muuta kuin sitä, että jäsen siirtää oikeutensa osuuskunnan palautukseen siirronsaajalle. Siirronsaaja voi kuitenkin hakea osuuskunnan jäsenyyttä kuuden kuukauden kuluessa saannosta. (Pöyhönen, S. 2001, s. 75)

⁶ Jäsenet voivat myös yksimielisinä päättää osuuskunnan asiasta ilman kokousta. Päätös on tehtävä kirjallisesti, päivättävä ja vähintään kahden jäsenen allekirjoitettava ja siinä on mainittava päätöksentekoon osallistuneiden jäsenten nimet. Tällaiseen päätökseen ei tarvitse liittää ääniluetteloa. Tällainen päätöksenteko soveltuu lähinnä pienille osuuskunnille. (Pöyhönen, S. 2001, s. 153–154.) Osakeyhtiöissäkin yksimielinen päätöksenteko ilman kokousta on mahdollinen. Menettely on lähes samanlainen kuin osuuskunnan yksi-

on yhtiön osakkailla **yhtiökokouksessa**, mistä on säädetty OYL 9 luvussa. Molemmissa yhteisöissä kerran vuodessa pidettävässä lakisääteisessä¹ varsinaisessa kokouksessa päätetään yhteisön toimintaan vaikuttavista olennaisen tärkeistä asioista. Tällaisia ovat tilinpäätöksen vahvistaminen, vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle, toimitusjohtajalle ja muulle johdolle, mahdollisen ylijäämän tai voiton taikka tappion aiheuttamat toimenpiteet, uusien hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien valinta jne. Vuoden aikana voidaan tarpeen mukaan² pitää useampiakin osuuskunnan kokouksia ja yhtiökokouksia.

Jäsen ja osakas voi käyttää kokouksessa äänioikeuttaan henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä. Lähtökohtaisesti osuuskunnan jäsenellä on kokouksessa yksi ääni. Osakeyhtiössä osakas voi äänestää koko osakkeidensa tuotamalla äänimäärällä³.

Kokouskutsun lähettäminen kuuluu yhteisön hallituksen tehtäviin. Kutsu on lähetettävä kaikille jäsenille ja osakkailla joko kirjallisesti tai muulla luotettavalla tavalla. Osuuskunnan kokoukseen kutsu on lähetettävä enintään kahta kuukautta ja vähintään kuukautta ennen kokousta, mikäli kokouksessa käsitellään OKL 4 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja asioita.⁴ Normaalioloissa kutsu sekä osuuskunnan että osakeyhtiön kokoukseen on lähetettävä aikaisintaan kahta kuukautta ja viimeistään viikkoa ennen kokousta.

Osuuskunnan kokous tai yhtiökokous päättää sääntöjen ja yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Päätökseen vaaditaan määränemmistö⁵. Joidenkin asioiden osalta OKL:ssa ja OYL:ssa vaaditaan erityistä määränemmistöä.

mielissä päätöksenteossa.

- 1 Varsinainen kokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.
- 2 Ylimääräinen kokous on pidettävä jos hallitus tai hallintoneuvosto katsoo siihen olevan aihetta. Ylimääräinen kokous on myös pidettävä, jos jäsenet tai osakkaat jotka edustavat 1/10 tai yhtiöjärjestyksessä tai säännöissä määrättyä pienempää osaa kaikkien jäsenten äänimäärästä tai kaikista osakkeista kirjallisesti vaativat ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Myös tilintarkastajilla on samoin ehdoin oikeus kutsu ylimääräinen osuuskunnan kokous tai yhtiökokous koolle. Kokouskutsu on toimitettava 14 päivän kuluessa vaatimuksen esittämisestä.
- 3 Osakkaan osakkeiden tuottama äänimäärä ei saa kuitenkaan olla suurempi kuin 20-kertainen verrattuna toisen osakkaan äänimäärään. Osuuskunnassa jäsenen äänimäärä ei saa olla suurempi kuin 10-kertainen verrattuna toisen jäsenen äänimäärään, paitsi jos sääntöjen mukaan enemmistö jäsenistä on oikeushenkilöitä. (Pöyhönen, S. 2001, s. 141.)
- 4 Jos jossain muussa kuin osuuskunnan varsinaisessa kokouksessa käsitellään OKL 4 luvun 12 §:ssä mainittua asiaa, hallituksen on laadittava selostus tilinpäätöksen jälkeisistä osuuskunnan asemaan olennaisesti vaikuttavista tapahtumista. Hallintoneuvoston ja tilintarkastajien on annettava lausunto selostuksesta. Lausuntoja ei tarvitse antaa, jos hallitus ilmoittaa kokouskutsussa, ettei sen tietoon ole em. seikkoja tullut. Tilinpäätöstä koskevat asiakirjat, tilikauden ylijäämää tai tappiota koskeva osuuskunnan kokouksen päätös, hallituksen selostus ja sitä koskevat lausunnot on pidettävä jäsenten ja muiden nähtävillä vähintään yhtä viikkoa ennen kokousta osuuskunnan pääkonttorilla ja lähetettävä niitä pyytävälle jäsenille. Mikäli sulautumista, jakautumista tai yhtiömuodon muutosta käsittelevään kokoukseen mennessä on kulunut kuusi kuukautta tilinpäätöksestä, on osuuskunnan laadittava välitilinpäätös. Välitilinpäätös saadaan laatia korkeintaan kuukautta ennen kokousta. Sen laatimisessa on noudatettava tilinpäätöksen laatimisesta annettuja määräyksiä ja se on pidettävä nähtävänä ja lähetettävä kuten edellä on mainittu. Hallintoneuvoston on annettava lausunto välitilinpäätöksestä ja kyseinen lausunto on liitettävä välitilinpäätökseen. Jos kokouksessa käsitellään edellä 4 luvun 12 §:ssä mainittua asiaa, on myös päätösehdotus pidettävä nähtävänä ja lähetettävä kuten edellä on mainittu. Jos sääntöjen mukaan asiasta on päätettävä kahdessa kokouksessa ja jälkimmäinen kokous pidetään kolmen kuukauden kuluessa ensimmäisestä, ei jälkimmäistä kokousta varten tarvitse laatia uusia em. asiakirjoja. (Pöyhönen, S. 2001, s. 130–134.)
- 5 Päätöstä kannattavat jäsenet, joilla on vähintään 2/3 annetuista äänistä tai osakkaat, joilla on vähintään 2/3 annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista.

Osuuskunnan kokouksen päätösvaltaa voi käyttää myös edustajisto¹. Edustajisto on valittava noudattaen suhteellista vaalitapaa. Edustajiston jäsenet voidaan määrätä valittaviksi eri jäsenryhmien tai eri alueiden mukaan määrättävistä vaalipiireistä. Edustajiston kokoukseen sovelletaan soveltuvin osin osuuskunnan kokouksesta OKL:ssa annettuja säännöksiä. Edustajiston kokouksessa edustajiston jäsenellä on kuitenkin vain yksi ääni.

3.4 Yhteisön hallinto

Hallitus on pakollinen toimielin sekä osuuskunnassa (ks. OKL 5 luku) että osakeyhtiössä (OYL 8 luku). Hallituksen valitsee osuuskunnan kokous tai yhtiökokous, mikäli säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä ei määrätä, että valinnan suorittaa hallintoneuvosto. Sääntöihin ja yhtiöjärjestykseen voidaan ottaa myös määräys siitä, että vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä on asetettava muussa järjestyksessä.² Hallitus on yhteisön tärkein elin, sillä se huolehtii suurimmasta osasta yhteisön hallintoa ja toimintaa. Hallitus tekee yhteisön liiketoimintaa koskevat päätökset, valtuuttaa toiminimenkirjoittajat, palkkaa ylimmän johdon ja valvoo toimitusjohtajan toimintaa. Hallitus myös edustaa yhteisöä mm. viranomaisissa ja tuomioistuimissa.

Yhteisöllä on tavallisesti **toimitusjohtaja**³, josta säädetään OKL 5 luvun 4–11 §:ssä ja OYL 8 luvun 3–15 §:ssä. Toimitusjohtaja hoitaa yhteisön päivittäistä hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtajan on myös huolehdittava siitä, että yhteisön kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Yhteisöllä voi olla **hallintoneuvosto**⁴. Osuuskunnissa hallintoneuvosto on yhä varsin yleinen toimielin. Osakeyhtiöissä taas hallintoneuvoston tarpeellisuutta on jo pitkään kritisoitu. Osuuskunnissa hallintoneuvosto toimii eräänlaisena välikätenä toisaalta osuuskunnan usein ns. ammattijohdon ja toisaalta osuuskunnan jäsenten välillä. Se huolehtii siitä, että jäsenten etu otetaan huomioon myös osuuskunnan päivittäisessä toiminnassa. Hallintoneuvoston lakisääteinen tehtävä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhteisön hallintoa ja antaa varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle tai yhtiökokoukselle lausunto tilinpäätöksestä. Osuuskunnassa hallintoneuvostolle voidaan siirtää myös päivittäiseen hallintoon liittyviä tehtäviä, mutta osakeyhtiössä hallinto-

¹ Vaikka edustajiston kokouksella on osuuskunnan kokouksen päätösvalta, on lailla silti haluttu turvata yksittäisen jäsenen vaikutusmahdollisuus osuuskunnan toimintaan huomattavasti vaikuttaviin asioihin. Tämän vuoksi, mikäli edustajiston kokouksen käsiteltävänä on OKL:n 4 luvun 12 §:n mukainen asia, edustajiston kokous saa tehdä päätöksen asiasta vasta kuukauden kuluessa siitä kun osuuskunnan jäsenille on toimitettu ilmoitus ehdotuksen pääasiallisesta sisällöstä ja edustajiston kokouksen ajankohdasta. Mikäli edustajiston kokouksessa tehty päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, siitä on ilmoitettava osuuskunnan jäsenille. (Pöyhönen, S. 2001, s. 152.)

² Jos osuuskunnan hallituksen jäsenen valinnasta ei tällaisessa tapauksessa ilmoiteta osuuskunnalle kuukauden kuluessa, osuuskunnan kokous tai hallintoneuvosto voi valita jäsenelle sijaisen, jollei säännöissä määrätä toisin. Tämä määräaika lasketaan siitä lähtien, kun hallituksen jäsenen asettamiseen oikeutetulla on syytä olettaa, että hallituksen jäsenen tehtävä on avoinna tai että hallituksen jäsen on menettänyt kelpoisuutensa tehtävään eikä varajäsentä ole. Jollei puolestaan osakeyhtiön hallituksen jäsentä, joka yhtiöjärjestyksen mukaan on asetettava muussa järjestyksessä kuin yhtiökokouksen tai hallintoneuvoston päätöksellä, ei ole asetettu, tulee tuomioistuimen hakemuksesta määrätä sijainen. Hakemuksen tuomioistuimelle saa tehdä hallituksen jäsen, osakas, velkoja tai muu, jonka oikeus saattaa riippua siitä, että yhtiöllä on toimikelpoinen hallitus. (Kyläkallio, I. ja muut 1997, s. 509–510.)

³ Sellaisessa osakeyhtiössä, jonka osakepääoma on enemmän kuin 80 000 euroa, on oltava toimitusjohtaja.

⁴ Kuitenkaan osakeyhtiöön, jonka osakepääoma on pienempi kuin 80 000 euroa, ei voida perustaa hallintoneuvostoa. Julkisella osakeyhtiöllä voi siis aina olla hallintoneuvosto. (Kyläkallio, I. ja muut 1997, s. 582.)

neuvosto voi hoitaa vain sille OYL:ssä määrättyjä tehtäviä.

Yhteisöllä on OKL 7 luvun 2–5 §:n ja OYL 10 luvun 1–4 §:n mukaan oltava **tilintarkastaja**. Tilintarkastajia voi olla useita, jos säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä niin määrätään.¹ Osuuskunnan kokous tai yhtiökokous valitsee tilintarkastajat.² Sekä tilintarkastajalta että varatilintarkastajalta on saatava päivätty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. Tilintarkastuksesta säädetään tarkemmin tilintarkastuslaissa (936/1994) ja -asetuksessa (1379/1994).

3.5 Tilinpäätös ja konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus

Yhteisön tilinpäätös on laadittava KPL:n (1336/1997) ja OKL 6 luvun tai OYL 11 luvun säännösten mukaan. Taseen ja tuloslaskelman sisältö ja tarvittavat liitteet määritellään hyvin tarkkaan yhteisöjä koskevissa laeissa. Tietyissä erikseen määritellyissä tilanteissa tilinpäätöksen yhteydessä yhteisön on lisäksi annettava tilikaudelle kuuluvan osuuden, lisä- ja sijoitusosuuden, apporttimaksun ja muun erityisen ehdon arvioinnin kannalta olennaiset tiedot. Yhteisön toimintakertomuksessa on KPL:n säädösten lisäksi oltava ehdotus ylijäämää tai voittoa ja tappiota koskeviksi toimenpiteiksi, rahoituslaskelma³, tiedot ulkomaisista sivuliikkeistä, tieto siitä mikäli yhteisöstä on tullut emoyhteisö sekä osuuskunnassa tiedot jäsenten ja osuuksien yhteenlasketuista määristä tilikauden alkaessa ja päättyessä, jos säännöissä määrätään lisämaksuvelvollisuudesta. Osakeyhtiön toimintakertomuksessa on lisäksi ilmoitettava yhtiön hallussa olevien yhtiön omien ja sen tytäryhteisön osakkeiden kokonaismäärät.

Osuuskunnan on laadittava konsernitilinpäätös aina, mikäli emo-osuuskunta palauttaa osuus-, lisäosuus- tai sijoitusosuusmaksuja, jakaa muuten varoja jäsenille tai muille osuuden, lisäosuuden tai sijoitusosuuden omistajille taikka palauttaa pääomalainan pääomaa tai maksaa korkoa tai muuta hyvitystä. Osakeyhtiön on laadittava konsernitilinpäätös, mikäli emoyhtiö on julkinen

¹ Julkisessa osakeyhtiössä vähintään yhden tilintarkastajan tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Osuuskunnassa ja osakeyhtiössä on lisäksi oltava vähintään yksi hyväksytty tilintarkastaja, mikäli ainakin kaksi seuraavista ehdoista täyttyy:

- 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 340 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 680 000 euroa;
- 3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 10 henkilöä.

Lisäksi on mahdollista, että yhteisöön on valittava vain hyväksytyjä tilintarkastajia. Näin on meneteltävä, mikäli vähintään kaksi seuraavista ehdoista täyttyy:

- 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 2 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 4 200 000 euroa;
- 3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä. (Pöyhönen, S. 2001, s. 119 ja Kyläkallio, I. ja muut 1997, s. 677–681.)

² Jos sääntöjen tai yhtiöjärjestyksen mukaan yhteisöllä on useita tilintarkastajia, säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että joku tai jotkut heistä, ei kuitenkaan kaikkia, asetetaan muussa järjestyksessä. Osuuskunnan kokous tai yhtiökokous voi lisäksi valita yhden tai useamman varatilintarkastajan. Tästä säädetään tarkemmin tilintarkastuslaissa. Mitä OKL:ssa, OYL:ssä ja tilintarkastuslaissa säädetään tilintarkastajasta, koskee myös varatilintarkastajaa.

³ Julkisessa osakeyhtiössä rahoituslaskelma on aina liitettävä toimintakertomukseen, osuuskunnassa ja yksityisessä osakeyhtiössä vain, mikäli sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi KPL 3 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rajoista:

- 1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on 6 250 000 euroa;
- 2) taseen loppusumma on 3 125 000 euroa;
- 3) palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä.

osakeyhtiö tai sellainen yksityinen osakeyhtiö, joka jakaa varoja osakkeenomistajille, antaa lähipiirilainan tai vakuuden, palauttaa pääomalainan pääomaa tai maksaa sen korkoa tai muuta hyvitystä.

3.6 Varojenjako ja rahastot

OKL 8 luvun 1–8 §:n ja OYL 12 luvun mukaan yhteisö ei saa jakaa varoja ennen kuin se on rekisteröity. **Osuuskunnassa ylijäämää saa jakaa jäsenille vain, jos säännöissä niin määrätään.** Jos jaossa noudatettavasta perusteesta ei määrätä säännöissä, jako toimitetaan sen mukaan kuin jäsenet ovat käyttäneet hyväkseen osuuskunnan palveluita.¹ Ylijäämän- tai voitonjako ei saa ylittää viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen mukaisen ylijäämän tai voiton ja muiden ylijäämää vastaavien erien ja osakeyhtiössä yhtiön muun vapaan oman pääoman yhteismäärää vähennettynä taseen osoittamalla tappiolla sekä muilla jakokelvottomilla erillä. Osuuskunnassa jäsenelle tulevasta ylijäämästä pidätetään puolet hänen osuusmaksustaan maksamatta olevan määrän suorittamiseksi, jollei säännöissä toisin määrätä. Osuuskuntomisteisessa konsernissa emo-osuuskunnan jakokelpoisena ylijäämänä pidetään taseen ja konsernitaseen perusteella lasketuista määristä pienempää². Osakeyhtiöomisteisessa konsernissa emoyhtiön voittona voidaan jakaa konsernin vapaan pääoman määrä.

OKL 8 luvun 9 §:n mukaan osuuskunnalla on oltava **vararahasto**. Osakeyhtiöllä puolestaan voi OYL 12 luvun 3 §:n mukaan olla vararahasto, mutta se ei ole pakollinen. Osuuskunnassa vararahastoon on tilikausittain siirrettävä 5 % taseen osoittamasta tilikauden ylijäämästä. Vararahastoa on kerrytettävä, kunnes rahasto on vähintään sadasosa osuuskunnan taseen loppusummasta. Rahastoa on kuitenkin aina kerrytettävä vähintään 2500 euroon. Osuuskunnassa vararahastoa saadaan alentaa osuuskunnan kokouksen päätöksellä tappion kattamiseksi tai sijoituspääoman rahastokorotuksen toteuttamiseksi.³

Ylikurssirahastoon siirretään OKL 8 luvun 11 §:ssä mainittu määrä, eli se osa osuus-, lisäosuus- ja sijoitusosuusmaksusta, jota ei palauteta tai käytetä tappion kattamiseen. Vastaavasti osakeyhtiössä OYL 12 luvun 3 a §:n mukaan ylikurssirahastoon siirretään optio-oikeuteen ja vaihtovelkakirjaan perustuvasta merkintäoikeudesta maksettu määrä. Lisäksi ylikurssirahastoon siirretään omien ja emo-yhteisön sijoitusosuuksien tai osakkeiden myynnistä saatu myyntivoitto sekä osakeyhtiössä uusmerkinnässä osakkeista maksettu nimel-

¹ Säännöissä voidaan määrätä, että ylijäämää jaetaan kokonaan tai osittain

- 1) osuuksista maksetulle määrälle suoritettavana korkona tai muuna hyvityksenä;
- 2) sen mukaan, miten jäsenet ovat käyttäneet osuuskunnan tarjoamia tai muulla tavalla järjestettyjä palveluita;
- 3) muulla säännöissä määrättyllä tavalla. (Pöyhönen, S. 2001, s. 180–182.)

² Konsernitaseen perusteella laskettavaan jakokelpoiseen ylijäämään ei lueta

- 1) sellaista tytäryhteisön ylijäämää tai voittoa, johon sovelletaan OKL 10 luvun 9 §:n 3 momentissa säädettyä vastaavaa ylijäämän tai voiton rajoitusta; eikä
- 2) konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätöksissä tehdyistä, kirjanpitolaissa tarkoitetuista vapaaehtoisista varauksista eikä tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotuksesta konsernitilinpäätöksen omaan pääomaan merkityjä määriä. (Pöyhönen, S. 2001, s. 183–184.)

³ Jos osuuskunnan vararahastoa alennetaan muuten kuin tappion kattamiseksi, päätöksen täytäntöönpanoon tarvitaan rekisteriviranomaisen lupa. Lupaa ei tarvita, jos vararahastoa, ylikurssirahastoa tai sijoitusosuuspääomaa samanaikaisesti korotetaan alentamismäärää vastaavalla määrällä. Lupaa on haettava kuukauden kuluessa vararahaston alentamisesta tehdystä päätöksestä tai päätös raukeaa. Hakemukseen on liitettävä päätös liitteineen. Vararahasto on alennettu, kun lupa on myönnetty. (Pöyhönen, S. 2001, s. 189–190.)

lisarvon ylittävä määrä. Ylikurssirahastoa saa alentaa tappion kattamiseksi tai rahastokorotuksen tai rahastoannin toteuttamiseksi.

3.7 Oma pääoma ja sen hankkimismahdollisuudet

Osuuskunnassa jäsenen on otettava yksi osuus ja maksettava siitä osuuskunnalle säännöissä ja OKL 9 luvussa säädetty osuusmaksu. Osuuskunnassa kaikki osuudet tuottavat yhtäläiset oikeudet, jollei OKL:ssa tai säännöissä toisin säädetä. **Osuusmaksut ovat samansuuruisia.** Osakeyhtiön kaikki osakkeet tuottavat OYL 3 luvun mukaan yhtiössä yhtäläiset oikeudet. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että yhtiössä on tai voi olla oikeuksiltaan toisistaan poikkeavia osakkeita, jotka tuottavat äänioikeuden vain joissakin yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa (*etuosake*)¹. Osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä, että osuuskunnan jäsenellä on velvollisuus ottaa useita osuuksia osuuskuntaan liittymisen yhteydessä tai jäsenyyden aikana. Säännöissä voidaan myös määrätä, että tällainen velvollisuus vähenee jäsenyyden aikana. Tällöin säännöissä on määrättävä velvollisuuden lisäämisen ja vähentämisen perusteista sekä uusien osuusmaksujen suorittamisaika ja –tapa.² Entinen jäsen ei vastaa maksamattomasta osuusmaksusta³.

Osuuspääomaa voidaan korottaa korottamalla osuusmaksua, jolloin korotustavat ovat maksua vastaan korottaminen (**maksullinen korotus**)⁴, maksutta korottaminen (**rahastokorotus**)⁵ taikka osittain maksua vastaan korottaminen

¹ Koska etuosake ei tuo osakkaalle äänioikeutta kaikissa yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa, on etuosakkeelle tämän vastapainoksi määrättävä erityinen taloudellinen etuus. Etuudesta on mainittava yhtiöjärjestyksessä; merkintäehtoihin, osakassopimukseen tai vastaavaan perustuvat etuudet eivät täytä OYL:n vaatimuksia. Erityinen taloudellinen etuus annetaan yhtiön varoja jaettaessa. Se voidaan määrätä voitonjakokelpoisista varoista tai muulla tavalla. (Kyläkallio, I. ja muut 1997, s. 173–174.)

² Jos jäsenen velvollisuus ottaa osuuksia vähenee, velvoitteen ylittävät osuudet muuttuvat vapaaehtoisiksi osuuksiksi. Säännöissä voidaan määrätä, että vapaaehtoiseksi muuttuvasta osuudesta suoritettu osuusmaksu palautetaan säännöissä määrättyllä tavalla tai että osuus muuttuu lisäosuudeksi. Tällöin osuus muuttuu lisäosuudeksi, kun velvollisuus ottaa osuuksia vähenee. Tällaisesta lisäosuudesta suoritettu maksu voidaan palauttaa aikaisintaan vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana osuus on muuttunut lisäosuudeksi.

³ Entisen jäsenen on kuitenkin suoritettava maksamatta olevaa määrää, jos osuuskunnalla ei ole osuusmaksun palautukseen käytettävissä olevia varoja siltä tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen mukaan, jonka aikana jäsenyys päättyi. Entisen jäsenen on tällöin suoritettava osuudelle laskettava osuus määrästä, jolla taseen osoittaman tappion sekä muiden jakovelvottomien erien yhteismäärä ylittää osuuspääoman, ylijäämän ja muiden osuusmaksun palautukseen käytettävien erien yhteismäärän. Entisen jäsenen on kuitenkin maksettava enintään osuusmaksusta maksamatta oleva määrä. Osuuskunnan on vaadittava suoritusta vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys päättyi. Suorittamaton osuusmaksu voidaan periä vainajan kuolinpesästä em. tapauksissa, vaikka hänen oikeudenomistajansa on tullut osuuskunnan jäseneksi. Tässä mainittua sovelletaan myös osuuksien lukumäärän vähentämiseen.

⁴ Maksullinen osuusmaksun korotus toteutetaan siten, että osuusmaksua koskevaa sääntöjen määräystä muutetaan ja jäsenet velvoitetaan maksamaan osuuskunnalle korotuksen määrä siten kuin säännöissä määrätään. Jos korotus voidaan maksaa käyttämällä kuittausoikeutta tai apporttiomaisuutta, taikka muuten erityisin ehdoin, siitä on mainittava päätöksentekoehdotuksessa ja korotuspäätöksessä. (Pöyhönen, S. 2001, s. 203–204.)

⁵ Rahastokorotus toteutetaan siten, että osuusmaksua koskevaa sääntöjen määräystä muutetaan ja jakokelpoista ylijäämää siirretään jäsenen osuusmaksuun vastaavassa suhteessa kuin jäsenille voidaan jakaa ylijäämää OKL:n ja sääntöjen mukaan. Oikeus rahastokorotukseen on sillä, joka on osuuskunnan jäsen rahastokorotuksesta päätettäessä, jollei tässä pykälässä toisin säädetä tai säännöissä tai korotuspäätöksessä toisin määrätä. Rahastokorotusta koskevassa päätösehdotuksessa ja päätöksessä on mainittava osuuspääomaan siirrettävä määrä. Osuuskunnan kokous ei saa päättää suuremmasta rahastokorotuksesta kuin minkä hallitus ehdottaa tai hyväksyy. Osuuskunnan kokous voi myös päättää, että rahastokorotus toteutetaan antamalla jäsenille uusia osuuksia. Tällöin päätösehdotuksessa ja päätöksessä on mainittava myös annettavien osuuksien lukumäärä ja antamisajankohta. Muutoin päätösehdotusta ja päätöstä koskee sama kuin edellä mainitaan. Tällainen rahastokorotus tulee voimaan, kun uudet osuudet on annettu, jos ko-

(**sekakorotus**)¹. Rahastokorotus ja sekakorotus voidaan toteuttaa myös siten, että osuuskunta antaa uusia osuuksia tai lisä- tai sijoitusosuuksia. Osuuspääomaa voidaan korottaa myös lisäämällä jäsenen velvollisuutta ottaa osuuksia ja ottamalla lisää jäseniä. Osakepääomaa voidaan korottaa antamalla merkittävaksi maksullisia osakkeita tai korottamalla osakkeiden nimellisarvoa maksua vastaan (*uusmerkintä*) taikka antamalla osakkeita tai korottamalla osakkeiden nimellisarvoa maksutta (*rahastoanti*)².

Kun jäsenyys osuuskunnassa on päätynyt, entisellä jäsenellä on oikeus sada osuusmaksunsa takaisin siten kuin laissa säädetään. Sama oikeus on sillä, jolle jäsenen oikeus on siirtynyt.³ Emo-osuuskunnassa osuusmaksujen palautukseen käytettävissä olevan oman pääoman määrä on taseen ja konsernitaseen mukaan lasketuista määristä pienempi. Säännöissä voidaan määrätä, että osuusmaksun palautus maksetaan myöhemmin kuin vuoden kuluttua tilikauden päättymisestä (*lykätty palautus*)⁴. Säännöissä voidaan myös määrätä, että jäsen voi saada osuusmaksun palautuksen jakokelpoisen ylijäämän rajoissa välittömästi jäsenyyden päättyttyä tai säännöissä määrätyn ajan kuluessa jäsenyyden päättymisestä (*nopeutettu palautus*)⁵. Edellä osuusmaksun palautuksesta mainitun estämättä säännöissä voidaan määrätä, että oikeus osuusmaksun palautukseen säilyy, jos siitä maksettua määrää ei voida koko-

rotus toteutetaan sääntöjä muuttamatta. (Pöyhönen, S. 2001, s. 205–206.)

¹ Sekakorotus toteutetaan siten, että osuusmaksua koskevaa sääntöjen määräystä muutetaan ja korotuksesta suoritetaan osa rahastokorotuksena ja osa maksullisena korotuksena. Sekakorotusta koskevassa päätösehdotuksessa on mainittava maksullista korotusta koskevien tietojen lisäksi määrä, joka siirretään rahastokorotuksena maksuksi jäsenen osuusmaksusta. Osuuskunnan kokous voi päättää, että sekakorotus toteutetaan antamalla jäsenille uusia osittain rahastokorotuksena maksettuja osuuksia. Tällöin päätösehdotuksessa ja päätöksessä on mainittava rahastokorotus-kohdassa mainittujen tietojen lisäksi määrä, joka siirretään rahastokorotuksena maksuksi jäsenen osuusmaksusta. (Pöyhönen, S. 2001, s. 205–206.)

² Osakeyhtiössä osuuskunnan rahastokorotusta vastaa rahastoanti, jossa annettavien osakkeiden yhteenlaskettu nimellisarvo vastaava määrä siirretään osakepääomaan muusta pääomasta. Rahastoantia koskeva päätös on viipymättä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Osakepääoma on korotettu kun päätös on rekisteröity. (Kyläkallio, I. ja muut 1997, s. 287–288)

³ Osuusmaksusta palautettavan summan enimmäismäärä on osuusmaksusta maksettu määrä. Maksettu määrä palautetaan kokonaan, jos osuuskunnalla on taseen mukaan jakokelpoista ylijäämää. Jos osuuskunnalla ei ole jakokelpoista ylijäämää, palautukseen käytettävissä oleva oma pääoma lasketaan siten, että

- 1) osuuspääomaan lisätään taseen mukainen ylijäämä sekä vapaaehtoiset varaukset ja poistoero verovelalla vähennettynä;
- 2) osuuspääomasta vähennetään tappio sekä muut jakokelvottomat erät.

Palautukseen käytettävissä oleva oma pääoma ja osuusmaksusta palautettava määrä lasketaan siltä tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen perusteella, jonka aikana jäsenyys päättyi. Palautettava määrä on suoritettava vuoden kuluttua tilikauden päättymisestä. Palautus katsotaan suoritetuksi, kun palautettava määrä on nostettavissa osuuskunnassa, jollei säännöissä määrätä toisin tai toisin sovita. Jos jäsenyys päättyi kuoleman vuoksi, palautettava määrä on suoritettava vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana osuuskunta sai kuolemasta tiedon. (Pöyhönen, S. 2001, s. 207–211.)

⁴ Säännöissä on tällöin määrättävä palautuksen ajankohdasta sekä entisen jäsenen oikeuksista osuuskunnassa jäsenyyden päättymisen ja osuusmaksun palautuksen välisenä aikana. Jäsenyyden päättymisestä huolimatta entiseen jäseneseen sovelletaan yhdenvertaisuusperiaatteita kunnes lykätty palautus on suoritettu. Säännöissä voidaan myös määrätä, että lykätyn palautuksen määrä lasketaan myöhemmän kuin edellä mainitun tilinpäätöksen perusteella. (Pöyhönen, S. 2001, s. 211–212.)

⁵ Säännöissä on tällöin lisäksi määrättävä nopeutetussa palautuksessa noudatettava järjestys ja kunkin tilinpäätöksen perusteella nopeutetusti palautettavien osuusmaksujen enimmäismäärä, joka voi olla enintään 10 % tilinpäätöksen mukaisesta osuuspääomasta. Nopeutettua palautusta vastaavan määrän saa jakaa ylijäämänä vasta, kun on kulunut vuosi sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys päättyi. (Pöyhönen, S. 2001, s. 212–213.)

naan palauttaa (*jälkipalautus*)¹.

OKL 11 luvun 1–11 §:n mukaan säännöissä voidaan määrätä, että **osuuskunta voi antaa lisäosuuksia**. Säännöissä voidaan myös määrätä, että lisäosuuksia voidaan antaa muille kuin jäsenille. Lisäosuusmahdollisuus lisättiin OKL:iin vuonna 1981 siinä tarkoituksessa, että osuuskunnan jäsenet voisivat vapaaehtoisesti tehdä osuuskuntaan rahoitussijoituksia oman pääoman ehdoin.

Säännöissä voidaan määrätä lisäosuuden tuottamasta oikeudesta tavalla, joka poikkeaa osuuteen sovellettavista sääntöjen määräyksistä.² **Kaikki lisäosuudet tuottavat yhtäläiset oikeudet osuuskunnassa**. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osuuskunnassa on tai voi olla erilaiset oikeudet tai velvollisuudet tuottavia lisäosuuksia. Lisäosuusmaksu on suoritettava yhtenä eränä, jollei säännöissä toisin määrätä. Lisäosuuden tuottamat oikeudet ja velvollisuudet osuuskunnassa alkavat kun lisäosuutta koskevat sääntömääräykset on rekisteröity ja, jollei säännöissä toisin määrätä, kun lisäosuusmaksu on maksettu osuuskunnalle.³ OKL:n pääsäännön mukaisesti tappiot kohdistetaan varsinaisille osuusmaksuille. Osuuskuntaa purettaessa lisäosuusmaksut palautetaan ennen tavallisia osuusmaksuja. Lisäosuusmaksu palautetaan kuuden kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jolta laadittavan tilinpäätöksen perusteella palautettava määrä lasketaan.

OKL 12 luvun mukaan säännöissä voidaan määrätä, että **osuuskunta voi antaa myös sijoitusosuuksia**⁴. Sijoitusosuudet eroavat lisäosuuksista mm. si-

¹ Säännöissä on tällöin määrättävä siitä, minkä tilinpäätöksen tai tilinpäätösten perusteella jälkipalautuksen määrä lasketaan, milloin palautus suoritetaan ja siitä, milloin oikeus palautukseen päättyy. Säännöissä on tällöin määrättävä myös entisen jäsenen oikeuksista osuuskunnassa jäsenyyden päättymisen ja jälkipalautuksen suorittamisen välisenä aikana. Jäsenyyden päättymisestä huolimatta entiseen jäseneseen sovelletaan yhdenvertaisuusperiaatetta, kunnes jälkipalautus on maksettu. Jälkipalautuksen määrä lasketaan siten, että entisen jäsenen osuusmaksusta osuuskunnalle maksettu määrä otetaan huomioon täyteen määrään. Näin lasketusta palautettavasta määrästä vähennetään entiselle jäsenelle aiemmin palautettu määrä. Jälkipalautuksen määrä lasketaan aina vahvistetun tilinpäätöksen perusteella ja maksetaan noudattaen edellä mainittua. (Pöyhönen, S. 2001, s. 213)

² Lain pakolliset säännökset osuuskunnien ja lisäosuuskunnien eroista ovat seuraavat:

Lisäosuuteen ei liity

- 1) äänioikeutta osuuskunnan kokouksessa,
- 2) oikeutta käyttää osuuskunnan palveluja,
- 3) oikeutta uusiin osuuksiin,
- 4) muuta oikeutta osuuskunnan ylijäämän jaossa kuin oikeus korkoon tai muuhun hyvitykseen,
- 5) oikeutta rahastokorotukseen, uusiin lisäosuuksiin eikä sijoitusosuuksiin eikä oikeutta purkautuvan osuuskunnan säästöön,
- 6) osuuskunnan oikeutta päättää lisäosuusmaksun maksullisesta korotuksesta eikä ylimääräisen maksun tai lisämaksun suorittamisesta lisäosuuskunnien omistuksen perusteella,
- 7) osuuskunnan oikeutta päättää lisäosuuskunnien lukumäärän vähentämisestä taikka lisäosuusmaksun tai siitä osuuskunnalle maksetun määrän alentamisesta.

Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että lisäosuuteen liittyy em. kohtiin 4–5 ja että osuuskunnan kokous voi tehdä 6–7 kohdissa tarkoitetun päätöksen. Säännöissä voidaan määrätä myös, että jäsenellä on velvollisuus ottaa lisäosuuksia tai että osuuskunnan on annettava jäsenelle lisäosuuksia. (Pöyhönen, S. 2001, s. 217–221.)

³ Lisäosuusmaksua ei palauteta jäsenyyden päättymisen vuoksi, jos säännöissä määrätään että lisäosuuksia voidaan antaa muillekin kuin jäsenille. Lisäosuuden voi siirtää jäsenelle tai muulle kolmannelle, jolle osuuskunta voi sääntöjen mukaan antaa lisäosuuden. Säännöissä voidaan myös rajoittaa lisäosuuden luovuttamista tai hankkimista. Säännöissä voidaan määrätä, että lisäosuudesta voidaan antaa lisäosuuskirja tai väliaikaistodistus. Jos osuuskunnassa on erilaisia lisäosuuksia, osuuskirjassa on mainittava lisäosuuden laji. (Pöyhönen, S. 2001, s. 220–221.)

⁴ Sijoitusosuudet vastaavat osakeyhtiön etuosakkeita. (Hoppu, E. ja Hoppu, K. 2003, s. 330.)

ten, ettei sijoitusosuuden omistajalla ole oikeutta vaatia sijoitusosuusmaksun palauttamista. Sijoitusosuudet eroavat lisäosuuksista myös siten, että sijoitusosuudet realisoidaan periaatteen mukaan markkinoilla, ei osuusmaksun palautuksen kautta.¹ Rahastokorotus ja sekakorotus voidaan toteuttaa myös sijoitusosuuksia antamalla. Optio-oikeus ja vaihtovelkakirjalaina voidaan määrätä koskemaan lisäosuuksien sijasta myös sijoitusosuuksia. Sijoitusosuudet voivat myös olla lunastusehtoisia.

Osuuskunnassa optio-oikeuksia ja vaihtovelkakirjalainoja voidaan OKL 11 luvun 12 §:n mukaan antaa lisäosuuksien nojalla. Osakeyhtiö voi antaa optio-oikeuksia, jotka oikeuttavat uusmerkintään. Myös osakeyhtiö voi ottaa vaihtovelkakirjalainan². Osakeyhtiön osakepääomaa korotettaessa sekä annettaessa optio-oikeuksia ja otettaessa vaihtovelkakirjalaina yhtiön osakkailla on etuoikeus kaikkiin uusiin osakkeisiin sekä optio-oikeuksiin ja vaihtovelkakirjoihin samassa suhteessa kuin he ennestään omistavat yhtiön osakkeita (*merkintäetuoikeus*). Molemmissa yhtiömuodoissa ehtojen on oltava sellaiset, että lisäosuudet voidaan antaa ja osakemerkinnät voidaan tehdä sääntöjä tai yhtiöjärjestystä muuttamatta.

OKL 13 lukuun otettiin uudistuksen yhteydessä myös säännökset **pääomailainasta**. Pääomailaina vastaa ns. vakautettua lainaa. Sitä voidaan käyttää saneerauskeinona, mutta yhtä hyvin sen tarkoituksena voi olla yhteisön vakavaraisuuden parantaminen. Pääomailaina on etuoikeudeltaan kaikkia muita velkoja huonompi laina. OKL:n pääomailinasäännökset on laadittu OYL 5 luvun säännöksiä vastaaviksi. Pääomailaina merkitään yhteisön taseeseen oman pääoman erillisenä eränä.

3.8 Osuuskunnan jäsenen erityinen maksuvelvollisuus

Osuuskunnan jäsenelle voidaan OKL 14 luvun mukaan säännöissä määrätä **ylimääräinen maksuvelvollisuus**. Ylimääräinen maksu voidaan periä osuuskunnan toiminnan aikana ilmenevään tarpeeseen. Säännöissä voidaan OKL 15 §:n mukaan määrätä myös, että osuuskunnan jäsenet ovat **lisämaksuvelvollisia**, eli vastaavat osuuskunnan veloista siinä tapauksessa, että selvitystilaan tai konkurssiin asetetun osuuskunnan omat varat eivät riitä velkojen maksuun. Lisämaksuvelvollisuus voi olla rajallinen tai rajaton. Uusi jäsen on liittyessään lisämaksuvelvollinen myös veloista, jotka osuuskunnalla oli hänen siihen liittyessään. Ennen kuin uusi jäsen hyväksytään osuuskuntaan, hänelle on ilmoitettava lisämaksuvelvollisuudesta. Vaikka jäsenyys päättyy, entinen jäsen on lisämaksuvelvollinen jos osuuskunta asetetaan selvitystilaan tai konkurssiin vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys päättyi. Tämä ei koske velkaa joka otettiin vasta jäsenyyden päättymisen jälkeen.

Kuolleen jäsenen oikeudenomistajat vastaavat lisämaksuvelvollisuudesta vain kuolinpesän varoilla. Lisämaksuvelvollisuus voi eri sitoumuksista olla erilainen. Jos lisämaksuvelvollisuus on rajaton, jäsenen maksettavaksi pannaan konkurssimenettely osittelussa hänen osalleen niiden jäsenten pääluvun

¹ Pöyhönen, S. 2001, s. 221–222.

² Lainanantajalla on oikeus uusmerkinnässä vaihtaa velkakirjansa kokonaan tai osittain yhtiön osakkeisiin tai osuuskunnassa lisäosuuksiin.

mukaan laskien tuleva määrä, joiden kesken osittelu tapahtuu. Myös muusta ositteluperusteesta voidaan määrätä. Ulosottomies perii maksamatta olevat lisämaksut. Jos jäseneltä ei heti saada perityksi hänen maksettavakseen pantua määrää, muut jäsenet maksavat yhteisvastuullisesti hänenkin osuutensa. Osuuskunnan on kuitenkin palautettava jäsenen liikaa maksama määrä niistä varoista, jotka osittelulaskelman mukaan saadaan muilta jäseniltä perityksi.¹

3.9 Sulautuminen, jakautuminen ja yhteisömuodon muuttaminen

Osuuskunta voi sulautua toiseen osuuskuntaan ja osakeyhtiö toiseen osakeyhtiöön. Sulautumisesta säädetään OKL 16 luvussa ja OYL 14 luvussa. Sulautumisen tarkoituksena voi olla liiketaloudellisten ja verotuksellisten hyötyjen saavuttaminen. Sulautuminen voidaan toteuttaa joko absorptiosulautumisella tai kombinaatiosulautumisella². Osuuskunnassa mahdollinen on myös tytäryhtiösulautuminen³, jossa tytäryhtiö sulautuu emo-osuuskuntaan.

OKL 17 luvussa mainittu osuuskunnan ja OYL 14 a luvussa mainittu osakeyhtiön jakautuminen voi tapahtua niin, että koko yhteisö jaetaan uusiksi yhteisöiksi siten, että jakautuvan yhteisön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle yhteisölle. Toinen vaihtoehto jakautumiselle on, että vain osa jakautuvan yhteisön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhteisölle. Tällöin jakautuva yhteisö säilyy ja sille jää muu osa yhteisön varoista ja veloista.

Osuuskunta voidaan OKL 18 luvun säännösten mukaan muuttaa osakeyhtiöksi ilman selvitysmenettelyä, mutta osakeyhtiön yhtiömuotoa ei voida muuttaa. Yhtiömuodon muuttamisen yhteydessä osuuskunnan jäsenet saavat vastikkeena omistamistaan osuuskunnan osuuksista osakeyhtiön kaikki osakkeet. Osuuskunnan jäsenellä on halutessaan oikeus saada rahakorvaus, mikäli hänelle tarjotaan osuuksien vastikkeeksi muuta omaisuutta kuin osakeyhtiön osakkeita. Jäsenellä on myös oikeus erota osuuskunnasta, mikäli hän ei ole kannattanut osuuskunnan kokouksen päätöstä yhtiömuodon muuttamisesta.

¹ Käytännössä lisämaksuvelvollisuudesta määrääminen osuuskunnan säännöissä on erittäin harvinaista, mm. varmasti sen vuoksi, että se aiheuttaa jäsenelle ankaran vastuun osuuskunnan ollessa varaton. (Pöyhönen, S. 2001, s. 229.)

² **Absorptiosulautumisessa toinen osapuoli (sulautuva yhteisö) sulautuu toiseen osapuoleen (vastaanottava yhteisö). Kombinaatiosulautumisessa osapuolia on enemmän, ja se toteutetaan siten, että sulautuvat yhteisöt perustavat yhdessä uuden vastaanottavan yhteisön.** (Pöyhönen, S. 2001, s. 231.)

³ Yleensä osakeyhtiön ei ole mahdollista sulautua osuuskuntaan. Tytäryhtiösulautumisessa kuitenkin osakeyhtiö voi sulautua osuuskuntaan, joka omistaa sen kaikki osakkeet. (Pöyhönen, S. 2001, s. 231.)

3.10 Suomen ja EU:n kilpailuoikeus

Kilpailuoikeus sekä Suomessa että EU:ssa pyrkii kilpailuolosuhteiden parantamiseen ja kilpailunrajoitusten poistamiseen. Suomen kilpailulainsäädäntö koostuu pääasiassa kilpailunrajoituksista annetusta laista (480/1992) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista (1061/1978). KilpRajL:ssa määritellään, miten yritykset eivät saa olla kilpailematta keskenään ja SopMenL:ssa puolestaan, miten ei saa kilpailla. KilpRajL:ia voivat soveltaa kilpailuvirasto, markkinaoikeus, lääninhallitukset ja yleiset tuomioistuimet. Kilpailunrajoituslain ulkopuolelle on suljettu työmarkkinoita koskevat sopimukset ja järjestelyt sekä maataloustuotteiden alkutuotantoa koskevat sopimukset silloin, kun ne edistävät maatalouden tuottavuuden lisäämistä, markkinoiden toimivuutta, elintarvikkeiden saatavuutta ja kohtuullisten kuluttajahintojen saavuttamista ja alentavat kustannustasoa.¹

Niihin yrityksiin, joiden kotipaikka on EU:n sisällä, sovelletaan EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa. EY:n perustamissopimus on jäsenmaissa suoraan voimassa olevaa oikeutta. Jotta EY:n perustamissopimuksen kilpailusäännökset tulisivat sovellettaviksi, on kilpailunrajoituksella oltava huomattava vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.² Opinnäytetyössä käsitellään kansallisen lainsäädännön puolelta vain KilpRajL:ia ja EU-oikeudesta EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa.

Kilpailuoikeus sekä kansallisella että EU-tasolla on konserneita ajatellen tärkeää, sillä konsernit ovat usein jo kokonsa vuoksi määräävässä markkina-asemassa. Siksi niiden täytyy tuntea kilpailulainsäädäntö hyvin ollakseen rikkomatta sitä. Jäljempänä käsitellään erikseen erilaiset kielletyn yhteistyön muodot ja kartellit, joista säädetään KilpRajL 4–6 §:ssä sekä EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Siihen liittyvät säännökset ovat KilpRajL 7 §:ssä ja EY:n perustamissopimuksen 82 artiklassa.

3.11 Yritysten välinen kielletty yhteistyö

Kansallisessa lainsäädännössä käytetään käsitettä kartelli, kun puhutaan yritysten välisestä kielletystä yhteistyöstä. Tämä voi toteutua sopimuksen, yhdenmukaistettujen menettelytapojen tai yritysten yhteenliittymien päätösten perusteella. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa kielletään yhteismarkkinoille soveltumattomina sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset ja yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy.

KilpRajL 4 §:ssä määritellään **vertikaalinen kartelli**, joka on ns. määrähinta-

¹ Kilpailuneuvosto ei myöntänyt Valio Oy:lle poikkeuslupaa Valion osakasmeijereiden väliselle horisontaaliselle yhteistyölle. Valion mukaan yhteistyö oli markkinointiyhteistyötä johon ei olisi sovellettu KilpRajL:ia, mutta kilpailuneuvosto katsoi, että markkinointiyhteistyö tässä tapauksessa ei ollut sellaista alkutuotantoa, joka olisi voitu sulkea KilpRajL:n ulkopuolelle. Kyse oli neuvoston mukaan maataloustuotteiden hinnanmuodostuksesta. (Kilpailuneuvoston päätös 1.12.1993, dnro 7/359/93)

² Kuitenkin joissain tapauksissa EY:n kilpailuoikeussäännökset saattavat tulla sovellettaviksi sellaisiin toimenpiteisiin, joilla on vaikutuksia EU:n alueella, vaikka itse toimenpide pantaisiin täytäntöön EU:n ulkopuolella. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 18)

järjestelmä. Vertikaalisessa kartellissa valmistaja, tukkukauppias tai muu jakelutuksessa ylemmällä tasolla oleva yritys vaatii alemmalla tasolla olevaa yritystä asettamaan tuotteelle tietyn jälleenmyyntihinnan. Ohjehinnan asettaminen on kuitenkin sallittua, kunhan jälleenmyyjällä on halutessaan oikeus poiketa siitä.¹

Elinkeinotoiminnassa ei saa vaatia seuraavalta myyntiportaalta, että kotimaassa tarjottavien hyödykkeiden myynnissä tai vuokrauksessa ei ylitetä tai aliteta tiettyä hintaa, vastiketta tai sen määrätymisperustetta (KilpRajL 4 §).

Horisontaalinen kartelli on ns. tarjouskartelli, jossa yritykset sopivat keskenään tarjouksen tekemisen ehtoista. Horisontaalinen kartelli kielletään KilpRajL 5 §:ssä. Kyseisessä kartellissa jonkun on tarjousta tehtäessä luovuttava kokonaan tarjouskilpailusta, jonkun on annettava korkeampi tai alempi tarjous kuin toisen tai tarjoushinta perustuu tarjoajien yhteistoimintaan sellaisessa tarjouskilpailussa. Tarjouskartelli rajoittaa tarjouksen pyytäjän liiketoiminnallista vapautta ja heikentää hänen kilpailukykyään markkinoilla. Horisontaalisena kartellina pidetään kaikkea sellaista tarjouskilpailuun osallistuvien yritysten toimintaa, joka poistaa tarjouskilpailulle ominaisen tarjousehtojen luottamuksellisuuden kilpailuun osallistuvien yritysten väliltä.² Myös tarjoajien tietojenvaihto voi olla kielletty, mikäli sen vaikutus on sama kuin 5 §:ssä kielletty yhteistyö.³

Samalla tuotantoportaalla toimivat elinkeinonharjoittajat eivät keskinäisellä sopimuksella, päätöksellä tai niihin rinnastettavalla tavalla saa muodostaa **hintakartellia**, eli:

- 1) määrätä tai suosittaa elinkeinotoiminnassa perittäviä tai maksettavia hintoja tai vastikkeita; tai
- 2) rajoittaa tuotantoa, jakaa markkinoita tai hankintalähteitä, elleivät ne ole välttämättömiä järjestelyille, jotka tehostavat tuotantoa tai jakelua ja edistävät teknistä tai taloudellista kehitystä ja hyöty pääosin tulee kuluttajalle.

Kaikki tällainen yhteistyö⁴ on KilpRajL 6 §:n mukaan kielletty. Kyseistä pykälää sovelletaan kaikkeen muuhun elinkeinonharjoittajien väliseen yhteistyöhön, paitsi KilpRajL 5 §:ssä mainittuun tarjouskartelliin.

Kansallisen kilpailunrajoituslainsäädännön mukaan muut kuin kielletyt kilpai-

¹ Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 89.

² Tällainen yhteistyö voi perustua kirjalliseen tai suulliseen sopimukseen tai vain mukana olevien yritysten yhteisymmärrykseen. (Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 96)

³ Kilpailuviraston päätöksessä (dnro 196/61/97, 5.6.2000) katsottiin, että kun Metsäliitto ja UPM-Kymmene olivat vaihtaneet tarjoushintatietoja raakapuun hankintaan liittyen, tämä oli KilpRajL 5 §:n vastaista. Päätöksessä katsottiin, että yritysten edustajien keskinäiset yhteydenotot olivat mitä todennäköisimmin tarkoitetut yhteisymmärryksen saavuttamiseen tehtävien tarjousten hinnoista ja muista tarjoukseen liittyvistä seikoista.

⁴ Kielto koskee sekä kirjallisia että suullisia sopimuksia ja niihin rinnastettavaa yritysten yhteisymmärrystä tai yritysten yhteiselinten ja yhteenliittymien päätöksiä, joilla rajoitetaan tai ohjataan horisontaalisten kilpailukeinojen käyttöä. Pelkkä yhdenmukainen käyttäytyminenkin voidaan nähdä yhteisymmärryksen olemassaolona, mutta kilpailijoiden käyttäytymisen seuraaminen on kuitenkin sallittu. (Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 102)

lunrajoitukset voidaan KilpRajL 9 §:n perusteella todeta vaikutuksiltaan vahingollisiksi. Tätä kutsutaan **väärinkäyttöperiaatteeksi**. Kilpailunrajoituksella on vahingollinen vaikutus, jos se terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista.

Tällaiseen kilpailunrajoitukseen voidaan puuttua vain silloin, kun sillä yksittäistapauksessa voidaan todeta olevan vahingollisia vaikutuksia. Lisäksi kilpailunrajoitus ei saa olla vähäinen. Mikäli tällaisia vahingollisia kilpailunrajoituksia ei voida poistaa neuvotteluteitse, kilpailuviraston on tehtävä markkinaoikeudelle esitys kilpailunrajoituksen poistamiseksi.¹

EY:n perustamissopimuksen 81 artikla kieltää kilpailua rajoittavat sopimukset. Sopimuksen ei tarvitse olla osapuolia juridisesti sitova. Se voi olla suullinen tai jopa hiljainen, ns. herrasmiehsopimus.² Toiseksi artikla kieltää yhdenmukaistetut menettelytavat. Tällaisten menettelytapojen olemassaolo edellyttää yhteistoimintaa, joka johtaa yhteistyöhön.³ Yhteistoimintakriteeri täyttyy, mikäli yritykset ovat toisiinsa suorasti tai epäsuorasti yhteydessä. Yhteistoimintaa voi olla vaikka hintojen ilmoittaminen kilpailijoille. Yhteistyökriteeri puolestaan täyttyy, jos yritykset korvaavat markkinaolosuhteet sellaisilla uusilla olosuhteilla, jotka poistavat tai vähentävät kilpailun aiheuttamia riskejä.⁴ Kolmanneksi 81 artiklan mukaan kiellettyjä kilpailutekoja ovat yritysten yhteenliittymien päätökset. Yritysten yhteenliittymä voi olla esimerkiksi kilpailijoiden perustama edunvalvontayhdistys. Tällainen yhdistys voi olla rekisteröity, rekisteröimätön tai vaikka eurooppalainen taloudellinen etuyhtymä.⁵

EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan kieltämien toimenpiteiden tulee, ollakseen kiellettyjä, vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.⁶ Vaikutus voi olla todellinen tai mahdollinen.⁷ Lisäksi sopimusten tai muiden toimenpiteiden on täytettävä ns. kilpailukriteeri⁸, jotta niihin voitaisiin soveltaa kyseistä artiklaa. Artiklassa luetellut kielletyt sopimukset, päätökset ja menettelytavat ovat

¹ Siitari-Vanne, E. 2002, s. 95.

² Kiellettyjä ovat siis sellaiset sopimukset, joilla tietoisesti korvataan kilpailun aiheuttamat riskit käytännön yhteistyöllä. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 31)

³ Tällaisten yritysten välille ei ole syntynyt edes hiljaista sopimusta, vaan yritykset ovat voineet esimerkiksi ilmoittaa toisilleen toimintatavoistaan, jotta kilpailija on voinut mukauttaa omaa toimintaansa samanlaiseksi. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 31)

⁴ Jokaisen yrityksen on, ollakseen itsenäinen, päätettävä itsenäisesti omasta hinta- ja toimintapolitiikastaan. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 33)

⁵ Kielletty yritysten yhteenliittymän päätös on esimerkiksi edunvalvontayhdistyksen antama suositus, vaikka se ei olisikaan yrityksiä sitova. (Leivo, K. ja Leivo T. 1997, s. 36)

⁶ Jos kauppakriteeri ei täyty, kilpailunrajoitukseen tulee sovellettavaksi kansallinen lainsäädäntö. Kauppakriteeri täyttyy, jos kilpailunrajoitus jäsenvaltioiden välisessä kaupassa on merkittävä. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 37)

⁷ Kilpailunrajoitustoimenpiteen ei tarvitse olla todellinen, vaan kriteeriksi riittää myös se, että sopimus tai muu toimenpide voi mahdollisesti vaikuttaa jäsenvaltioiden välistä kilpailua rajoittavasti. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 38-39)

⁸ Kilpailukriteeri täyttyy, jos sopimuksen, yritysten yhteenliittymän päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoituksena tai seurauksena on jäsenvaltioiden välisen kilpailun rajoittaminen. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 45-47)

mitättömiä. Mitättömyys on takautuvaa.

3.12 Poikkeuslupa ja puuttumattomuustodistus

Yrityksen voivat hakea KilpRajL 4-6 §:ssä tarkoitetuille kielloille **poikkeuslupaa** (KilpRajL 19 §) kilpailuvirastolta. Poikkeuslupa¹ voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi. Poikkeusluvalla voidaan myös asettaa ehtoja. Mikäli poikkeusluvan ehtoja rikotaan tai olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa poikkeusluvan. Kilpailuviraston tulee ensin kuulla poikkeusluvan haltijaa.

Elinkeinonharjoittaja voi hakea kilpailuvirastolta myös **puuttumattomuustodistusta** (KilpRajL 19 a). Myöntäessään hakijalle puuttumattomuustodistuksen kilpailuvirasto toteaa, ettei hakijan esittämä sopimus, päätös tai menettelytapa annettujen tietojen perusteella kuulu KilpRajL 4-6 §:n piiriin. Puuttumattomuustodistuksen myöntäminen ei estä kilpailuviraston myöhempiä toimia KilpRajL 7 tai 9 §:n nojalla.²

Myös EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa kielletylle sopimukselle, päätökselle tai menettelytavalle on mahdollista hakea poikkeuslupaa EY:n komissiolta, joka toimii EY:n kilpailuoikeudellisena valvonta- ja päätöksentekoviranomaisena. Poikkeusluvan voi myöntää vain komissio ja se voidaan myöntää, jos toimenpide

- 1) tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistää teknistä ja taloudellista kehitystä,
- 2) jättää kuluttajalle kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä,
- 3) ei aseta yrityksille sellaisia rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä tavoitteiden toteuttamiseksi,
- 4) ei anna yritykselle mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kyseisiä tuotteita.³

Sopimuksen osapuolten on näytettävä toteen em. edellytysten täyttyminen. Komissio voi antaa myös puuttumattomuustodistuksen⁴. Todistus ei ole sitova, vaan komissio voi koska tahansa saatuaan asiasta uutta tietoa muuttaa päätöstään tai peruuttaa sen. Komission päätöksestä voidaan valittaa EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimeen⁵. Tuomioistuimella on valta kumota poikkeuslupapäätös, jos se ei ole asianmukaisesti perusteltu.⁶

¹ Poikkeuslupa voidaan myöntää, jos se tehostaa tuotantoa tai hyödykkeiden jakelua tai edistää teknistä tai taloudellista kehitystä ja jos hyöty pääosin tulee kuluttajille tai asiakkaille.

² Siitari-Vanne, E. 2002, s. 93.

³ Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 60.

⁴ Komissio antaa asetuksen 17/62/ETY 2 artiklan mukaan puuttumattomuustodistuksen pelkästään hallussaan olevien tietojen perusteella. (Castrén, M. 1997, s. 160)

⁵ EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuin käsittelee oikeushenkilöiden kanteet EY:n toimielimiä vastaan yrityksiin sovellettavaa kilpailunrajoitusoikeutta käsittelevissä asioissa. Ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätöksistä voidaan valittaa yhteisön tuomioistuimeen. (Castrén, M. 1997, s. 17)

⁶ Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 66-67.

3.13 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Sekä kansallinen lainsäädäntö että EY:n perustamissopimuksen 82 artikla kieltävät yhden tai useamman yrityksen¹ määräävän markkina-aseman väärinkäytön. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö määritellään KilpRajL 3 §:n 2 momentissa.² KilpRajL 7 §:n mukaan määräävän markkina-aseman kiellettynä väärinkäyttönä pidetään

- 1) liikesuhteesta pidättäytymistä ilman asiallista syytä;
- 2) hyvään kauppatapaan perustumattomien asiakkaan toimintavapautta rajoittavien liikesuhteen ehtojen käyttämistä;
- 3) yksinmyynti- tai yksinostosopimusten käyttämistä ilman erityistä syytä;
- 4) kohtuuttoman tai kilpailun rajoittamista ilmeisesti tarkoittavan hinnoittelukäytännön soveltamista; tai
- 5) määräävän markkina-aseman hyväksi käyttämistä muiden hyödykkeiden tuotantoa tai markkinointia koskevan kilpailun rajoittamiseksi.

Määräävässä markkina-asemassa oleminen tai sen saavuttaminen hyvien palveluiden tai tuotteiden ansiosta ei ole kiellettyä eikä riko kansallista tai EU-lainsäädäntöä. Myöskään määräävän markkina-aseman väärinkäytön ei tarvitse vaikuttaa yksittäiseen yritykseen tai asiakkaaseen, vaan kiellettyä on toiminnan haitallisuus markkinarakenteen toimivuudelle yleensä.³ Määräävän markkina-aseman tunnistamiseen päädytään kokonaisarvion perusteella. Kokonaisarvioon vaikuttavat yrityksen markkinaosuus relevanteilla markkinoilla, yrityksen koko, kilpailijoiden koko ja lukumäärä jne. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ei ole vain olemassa olevan kilpailun estäminen tai vaikeuttaminen, vaan myös tulevaisuudessa mahdollisesti syntyvän kilpailun estäminen.⁴

Määräävän markkina-aseman väärinkäytön edellytys on, että yrityksellä tai yritysten yhteenliittymällä on markkinoilla määräävä asema. Kuitenkin on ensin määriteltävä ne markkinat, joista on kyse, toisin sanoen relevantit markkinat, joilla KilpRajL:n mukaan tarkoitetaan sitä, että määräävä asema on olemassa koko maassa tai jollakin alueella. Määräävää markkina-asemaa tarkastellaan aina jonkin tietyn hyödykkeen markkinoilla. Relevanttien hyödykkeemarkkinoiden hyödykkeet ovat keskenään samankaltaisia niin, että kuluttajat pitävät niitä vaihtoehtoisina. Relevantit markkinat on rajattava myös maantieteellisesti.⁵

Määräävän markkina-aseman väärinkäytön yleisiä tunnusmerkkejä ovat alalle

¹ EY:n oikeuskäytännössä on katsottu, että myös useat yritykset voivat yhdessä olla määräävässä markkina-asemassa. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 331) Myös Suomen kilpailunrajoituslainsäädännössä määräävä markkina-asema voi olla tietyissä tilanteissa yhteisesti useammalla kuin yhdellä oikeushenkilöllä. Elinkeinonharjoittajien yhteenliittymänä on Suomen lainsäädännössä pidettävä erilliseksi oikeushenkilöksi organisoitunutta kartellia tai toimialayhdistystä tai osapuolensa myyntikonttorina tai muuna yhteisenä edustajana toimivaa oikeushenkilöä. (Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 39)

² Määräävä markkina-asema katsotaan olevan elinkeinonharjoittajalla tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä, jolla koko maassa tai tietyllä alueella on yksinoikeus tai muu sellainen määräävä asema tietyillä hyödykkeemarkkinoilla, että se merkittävästi ohjaa hyödykkeen hintatasoa tai toimitusehtoja taikka vastaavalla muulla tavalla vaikuttaa kilpailuolosuhteisiin tietyllä tuotanto- tai jakeluportaalla.

³ Ks. lisää Händelin ja muut 2001, s. 113.

⁴ Händelin ja muut 2001, s. 114–115.

⁵ Mononen, M. 1995, s. 37–48.

pääsyn esteiden kohoaminen, kilpailijoiden keinotekoinen poissulkeminen ja heidän toimintansa vaikeuttaminen sekä kustannusvastaavuuden vastainen hinnoittelu (tuotteiden valmistamiseen käytetty summa on huomattavasti pienempi kuin lopputuotemarkkinoilla tuotteesta pyydetty hinta). Yrityksellä, joka on määräävässä markkina-asemassa, on erityisiä velvoitteita. Sen hinnoittelun tulee perustua selkeyteen ja läpinäkyvyyteen, se ei saa omilla toimillaan rajoittaa kilpailuprosessin toimintaa eikä perusteetta syrjiä asiakkaitaan.¹ EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan perusteella väärinkäyttö on kielletty yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla. Artiklan soveltaminen edellyttää määräävän markkina-aseman lisäksi, että yritys on syyllistynyt sen väärinkäyttöön. Määräävässä markkina-asemassa oleva yritys voi toimia merkittävässä määrin kilpailijoistaan, asiakkaistaan ja tuotteidensa kuluttajista riippumatta². Yrityksellä katsotaan olevan erityisen suuri markkinaosuus, jos sillä on 40 %:n markkinaosuus tietyillä tuotemarkkinoilla. Tällöin yritys on lähes poikkeuksetta myös määräävässä markkina-asemassa. Yrityksellä on puolestaan pieni markkinaosuus, jos sen osuus tietyillä tuotemarkkinoilla on alle 10 %.

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä voi erityisesti olla

- 1) *kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen³ taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;*
- 2) *tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi⁴;*
- 3) *erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;*
- 4) *sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen⁵.*

EY:n perustamissopimuksen 82 artiklassa kiellettyä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä voi olla myös yrityskauppa. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa määräävässä markkina-asemassa oleva yritys hankkii määräsvallan kilpailijaansa ja vähentää näin olennaisesti kilpailua yhteismarkkinoilla. Tarkemmin yrityskeskittymien valvonnasta säädetään neuvoston asetuksessa 4064/89/ETY.⁶ EY:n komissio voi määrätä EY:n perustamissopimuksen 81 tai 82 artiklaa tai 81 artiklan 3 kohtaan perustuvan poikkeusluvan ehtoja tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkoneelle sakon. Tällainen rikkomus

¹ Pelkkä hinnoittelun läpinäkyväisyys ei kuitenkaan ole määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. (Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 190)

² Yrityksen määräävän markkina-aseman on lisäksi oltava jossain määrin pysyvä. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 293 ja 319–323)

³ Esimerkiksi monopoliasemassa oleva yritys voi määrätä tuotteidensa hinnat itsenäisesti. Kohtuuton hinnoittelu tarkoittaa nimenomaan kohtuuttoman alhaisia osto- ja kohtuuttoman korkeita myyntihintoja. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 335)

⁴ Määräävässä markkina-asemassa oleva yritys ei saa sitoa asiakkaita itseensä esimerkiksi hankintavelvoitein tai etujärjestelmin. (Leivo, K. ja Leivo, T. 1997, s. 348)

⁵ Määräävän markkina-aseman omaava yritys ei saa sitoa kahden eri tuotteen myyntiä toisiinsa.

⁶ Castrén, M. 1997, s. 221.

vanhenee kuitenkin 5 vuodessa. Komissio voi määrätä yrityksen lopettamaan 81 tai 82 artiklassa kielletyt toimenpiteet ja tehostaa päätöstään uhkasakolla.¹

Säännökset yrityskauppavalvonnasta on otettu myös kansalliseen kilpailunrajoituslainsäädäntöön, sillä yrityskauppavalvontaa koskeva 3 a luku lisättiin KilpRajL:iin vuonna 1998. Laissa säädelty yrityskauppavalvonta perustuu lupajärjestelmään, joka on ennakkovalvontaa. Yrityskaupalla tarkoitetaan KilpRajL:ssa

- 1) osakeyhtiölaissa² määritellyn määräysvallan tai vastaavan tosiasiallisen määräysvallan hankkimista;
- 2) elinkeinonharjoittajan koko liiketoiminnan tai sen osan hankkimista;
- 3) sulautumista; sekä
- 4) sellaisen yhteisyrityksen perustamista, joka huolehtii pysyvästi kaikista itsenäiselle yritykselle kuuluvista tehtävistä.

KilpRajL:n kyseisen luvun säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta konsernin sisäiseen järjestelyyn. Säännöksiä sovelletaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 336,4 miljoonaa euroa ja jos vähintään kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihto ylittää 25 miljoonaa euroa. Molemmat liikevaihtorajat tarkoittavat yhtiön maailmanlaajuisen liikevaihdon arvoa.³ Lisäksi, jotta säännöksiä voitaisiin soveltaa, luvussa tarkoitettun yhteisön on harjoitettava liiketoimintaa Suomessa.

Yrityskaupasta on KilpRajL 11 c §:n mukaan ilmoitettava kilpailuvirastolle viikon kuluessa

- 1) määräysvallan hankkimisesta;
- 2) liiketoiminnan tai sen osan hankkimisesta;
- 3) AML:ssa tarkoitettun ostotarjouksen julkistamisesta;
- 4) siitä, kun sulautumisesta on sulautumiseen osallisissa yhteisöissä päätetty; tai
- 5) siitä kun yhteisyrityksen perustamisesta on perustamiskokouksessa päätetty.⁴

Ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt ja yhteisyrityksen perustajat. Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaup-

¹ Castrén, M. 1997, s. 206–207.

² Osakeyhtiöllä katsotaan olevan määräysvalta toisessa yhteisössä kun sillä on

- 1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänten enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai
- 2) oikeus nimittää ja erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus ja kun oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin kohdassa 1 tarkoitettu äänten enemmistö.

Jos osakeyhtiöllä on edellä mainitun mukainen määräysvalta kohdeyrityksessä, on edellinen emoyritys ja jälkimmäinen tytäryritys. Emo ja tyttäret muodostavat konsernin. Emo ja sen tyttäriä kutsutaan konserniyrityksiksi.

³ Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 354.

⁴ Ilmoituksen sisällöstä säädetään KTM:n päätöksessä yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta (1.7.1998/499).

pan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden olennaisella osalla. Käytännössä markkinaoikeus pyrkii mieluummin asettamaan yrityskaupalle ehtoja kuin kieltämään tai purkamaan kaupan. Osapuolet eivät saa ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan toteuttamiseksi ennen kuin yrityskauppaa koskevassa asiassa on annettu lopullinen päätös tai kaupan katsotaan muuten tulleen hyväksytyksi.

3.14 Kilpailuviranomaiset Suomessa

Kilpailuvirasto toimii KTM:n alaisena virastona, jonka tehtävänä on terveen ja taloudellisen toiminnan turvaaminen. Kilpailuviraston tehtävistä kilpailuasioiden käsittelyssä säädetään KilpRajL 4 luvun 12-14 §:ssä. Laki kilpailuvirastosta (711/1988) ja asetus kilpailuvirastosta (66/1993) säättävät tarkemmin kilpailuviraston tehtävät ja organisaation. Kilpailuvirasto voi KilpRajL 12 §:n nojalla ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin KilpRajL 4-7 ja 9 §:ssä tarkoitettujen kilpailunrajoitusten poistamiseksi. Mikäli kilpailunrajoituksella on vain vähäinen vaikutus taloudelliseen kilpailuun, voi kilpailuvirasto olla ryhtymättä toimenpiteisiin. Lääninhallitus voi kilpailuviraston toimeksiannosta ryhtyä toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen kilpailuviraston tai lääninhallituksen kehotuksesta antamaan kilpailuviranomaisille kaikki kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen selvittämiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.¹ Kilpailuvirasto voi, mikäli kilpailunrajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen on tarpeen estää välittömästi, antaa väliaikaisesti tätä tarkoittavan kiellon. Se voi myös väliaikaisesti velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeitä toiselle elinkeinonharjoittajalle samoin ehdoin kuin tämä tarjoaa niitä muille elinkeinonharjoittajille. Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai määräystä koskeva päätöksensä viikon kuluessa sen antamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Kilpailuviraston on tehtävä asiaa koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvirasto ei noudata em. määräaikoja, kiello tai velvoite raukeaa. Ennen väliaikaisen kiellon tai velvoitteen määräämistä kilpailuviraston on pääsäännön mukaan kuultava elinkeinonharjoittajaa. Kilpailuvirasto voi myös asettaa määräämänsä kiellon tai velvoitteen tehokkeeksi uhkasakon.

Markkinaoikeus on uusi erityistuomioistuin, joka kilpailuasioissa korvasi kilpailuneuvoston. Markkinaoikeudesta säädetään markkinaoikeuslaissa (1527/2001) ja OM:n asetuksessa markkinaoikeudesta (144/2002). Markkinaoikeuslaki sisältää lähinnä säännökset markkinaoikeuden tehtävistä ja organisaatiosta, ja varsinaiset säännökset tuomioistuimessa käsiteltävistä asioista sisältyvät muuhun lainsäädäntöön. Vaikka kilpailuvirasto selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia, sillä ei ole toimivaltaa tehdä päätöstä ja määrätä seuraamusta, mikäli se katsoo kilpailunrajoituslakia rikotaan. Tällaiset seuraamukset määrää markkinaoikeus. Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvat ne kilpailunrajoituksiin liittyvät asiat, jotka säädetään kuuluviksi sen toimival-

1

Castrén, M. 1997, s. 220.

taan KilpRajL:ssa. Asian vireille tulosta markkinaoikeudessa ja markkinaoikeuden roolista kilpailuasioissa säädetään KilpRajL 1517 §:ssä.

Markkinaoikeuteen voi valittaa kilpailuviraston päätöksistä sikäli, mikäli ne koskevat

- 1) kilpailuviraston päätöstä väliaikaisesta kiellosta tai velvoitteesta
- 2) kilpailuviraston päätöstä yrityskaupan jatkoselvitykseen ryhtymisestä
- 3) kilpailuviraston päätöstä tarkastuksen toimittamisesta
- 4) kilpailuviraston päätöstä sakkoimmunitetin poistamisesta.¹

Kilpailuviraston väliaikaisen kiellon tai velvoitteen määräämistä koskevasta päätöksestä ei markkinaoikeuteen saa valittaa. Markkinaoikeuden kilpailunrajoituslain nojalla antamaan päätökseen taas saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Kuitenkaan poikkeuslupa- tai puuttumattomuustodistuksia koskevista päätöksistä ei korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa. Asioiden käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolakia.

3.15 Kilpailulainsäädännön kokonaisuudistus

Suomen KilpRajL:ia muutetaan 1.5.2004 lähtien. Samaan aikaan neuvoston täytäntöönpanoasetus (EY) 1/2003 tulee sovellettavaksi. Täytäntöönpanoasetus tulee merkittävästi muuttamaan kansallisen ja yhteisön toimivallan suhdetta. Uudistuksella pyritään lisäämään yhteisön kilpailunormien soveltamista myös kansallisella tasolla ja antamaan komissiolle mahdollisuus keskittyä vakavampien kilpailunrajoitusten tutkimiseen yritysten poikkeuslupahakemusten tutkimisen sijaan. Sellaisissa tapauksissa, joissa kauppakriteeri täyttyy, kansallisilla viranomaisilla on velvollisuus soveltaa suoraan EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa. Halutessaan komissio voi ottaa kansalliselta viranomaiselta käsiteltäväkseen 81 tai 82 koskevan tapauksen. Käytännössä näin tapahtunee kuitenkin vain sellaisissa tilanteissa, joissa on olemassa merkittävä yhteisöintressi.²

3.16 Konsernin kirjanpito ja tilinpäätös

Euroopan parlamentti ja EU:n neuvosto antoivat 19. helmikuuta 2002 **asetuksen** (nro 1606/2002) **kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta**. Asetuksen tavoitteena on edistää pääomamarkkinoiden tehokasta ja kustannustehokasta toimintaa. Asetuksen 4 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön alaisten yhtiöiden on 1.1.2005 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilta laadittava konsernitilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti, jos niiden arvopapereita on kaupankäynnin kohteena. Asetuksen 5 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia tai vaatia, että muutkin kuin julkisesti noteeratut yhtiöt laativat konsernitilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti. Tietyin edellytyksin jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää, että 4 artiklan vaatimuksia sovelletaan vasta tammikuussa 2007 tai sen jälkeen alkavan tilikauden osalta.

¹ Aalto-Setälä ja muut 2003, s. 448.

² Ks. tarkemmin Silaskivi, V. 2004, s. 144–146.

KTM:n päätöksen¹ mukaan IAS-standardien mukaisen konsernitilinpäätöksen saa Suomessa tehdä suomalainen kirjanpitovelvollinen, jonka liikkeeseen laskemia arvopapereita on AML:n määrittelemän julkisen kaupankäynnin² kohteena. Laatumislupa on näin ollen myös sellaisella osuuskunnalla, jonka tytäryhtiö on AML:ssa mainitun julkisen kaupankäynnin kohteena. IAS-standardien ja KPL:n olennaisin ero on rahoitusvälineiden tilinpäätöskäsittely; oman ja vieraan pääoman rajanveto muuttuu. Eroja on myös omaisuuden uudelleen arvostamisessa ja arvostamisessa käypään arvoon.

Yhtiöiden kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä säädetään **kirjanpitolaissa** (1336/1997). Lain mukaan osuuskunta ja osakeyhtiö ovat velvoitettuja laatimaan tilinpäätöksen, joka sisältää tuloslaskelman, taseen ja mahdolliset näiden liitteinä ilmoitettavat tiedot. Mikäli osuuskunta ja osakeyhtiö muodostavat konsernin, on konsernin emoyhteisö, tässä työssä lähinnä osuuskunta, velvollinen laatimaan tavallisen tilinpäätöksen lisäksi myös konsernitilinpäätöksen³. Konsernitilinpäätös on laadittava aina, mikäli konserniyrityksen osakkeet tai osuudet ovat AML:n tarkoittaman julkisen kaupankäynnin kohteena Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön alaisessa arvopaperipörssissä. Vaikka kirjanpitovelvollisen ei KPL:n mukaan olisikaan pakko laatia konsernitilinpäätöstä, sen laatiminen on kuitenkin yhtymän sidosryhmiä ajatellen tarkoituksenmukaista, sillä vain konsernitilinpäätöksestä yhtymän todellisesta taloudellisesta tilanteesta voidaan saada kuva.⁴ Lisäksi emoyhteisön jakokelpoinen ylijäämä saadaan selville vain vertaamalla tasetta ja konsernitasetta; jakokelpoinen määrä on näistä kahdesta pienempi.

Konsernitilinpäätöksessä yhdistetään konserniyritysten tuloslaskelmat, taseet ja näiden liitetiedot. Yleisen periaatteen mukaisesti tytäryhtiön tilinpäätös on aina yhdistettävä konsernitilinpäätökseen. Ennen tilinpäätöksen laatimista konserniyritysten tilikaudet tulee muuttaa samoiksi.⁵ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tytäryritysten tilikaudet muutetaan samoiksi kuin emoyrityksen tilikausi. Tytäryrityksen on tietäen edellytyksin laadittava välitilinpäätös en-

¹ Päätös 21.10.1998/766 konsernitilinpäätöksen laatimisesta kansainvälisillä pääomamarkkinoilla yleisesti käytetyn säännösten mukaisesti.

² AML (495/1989) 1 luvun 3 §:n mukaan *arvopaperilla käydään julkisesti kauppaa arvopaperipörssin pörssilistalla tai muussa ostajien ja myyjien yhteen saattamiseksi ammattimaisesti järjestetyssä kaupankäynnissä, jolle on tämän lain mukaisesti vahvistettu säännöt.*

³ KPL 6 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan kirjanpitovelvollinen saa jättää laatimatta konsernitilinpäätöksen, jos emoyrityksen ja sen tytäryritysten osalta on ylittynyt enintään yksi seuraavista rajoista:
1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 25 000 000 euroa;
2) taseen loppusumma 12 500 000 euroa;
3) palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä.

⁴ Konsernitilinpäätökseen liittyvillä säännöksillä pyritään lisäksi suojaamaan emoyhtiön osakkaita johdon ja enemmistön pyrkimyksiltä kiertää osuuskunta- ja osakeyhtiölain säännöksiä. (Airaksinen, M. ja Jauhiainen, J. 1997, s. 71)

⁵ Kirjanpitolautakunta voi kuitenkin anomuksesta myöntää tästä poikkeuksen. Esimerkkinä voidaan antaa Kirjanpitolautakunnan lausunto saman tilikauden vaatimuksesta konsernissa (1698/11.3.2003): *Hakija on konsernin emoyhtiö, jolla on yksi suomalainen tytäryhtiö ja yksi venäläinen tytäryhtiö. Suomalaisella tytäryhtiöllä ja emoyhtiöllä on sama tilikausi, joka päättyy 31.3.2003. Venäläisen tytäryrityksen tilikausi on kuitenkin kalenterivuosi, mikä on hakija mukaan Venäjän lakien ja säännösten asettama edellytys. Tämän perusteella hakija hakee poikkeusluvaa kirjanpitolain vaatimuksesta, jonka mukaan konserniyhtiöillä on oltava sama tilikausi. Edelleen hakija pyytää saada yhdistää venäläisen tytäryhtiön tilinpäätöksen hakijan tilikauden päättymispäivälle 31.3.2003 laadittavaan tilinpäätökseen. - - - Hakijan ja hakemuksessa tarkoitettujen venäläisen tytäryhtiön tilikaudet voivat poiketa toisistaan siten, että tytäryhtiön tilikausi päättyy 31.12.2002. Tästä poikkeusluvasta on annettava tieto sekä hakijan että mainitun tytäryrityksen tilinpäätösten liitetiedoissa.*

nen kuin yhdistely konsernitilinpäätökseen voidaan tehdä.

Konsernitilinpäätöksessä konsernin sisäiset erät pyritään eliminoimaan niin, että ainoastaan toteutuneet voitot ja tappiot sekä poistot otetaan huomioon konsernin tilinpäätöksessä. Tarkemmin tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen laatimisesta ja sisällöstä annetaan säännöksiä **kirjanpitoasetuksen** (1339/1997) 2 luvun 10 §:ssä sekä lain 3 ja 4 luvussa.

4 Tutkimus osuuskunnista

Opinnäytetyön tutkimusongelma oli **vuoden 2001 osuuskuntalain voimaantulon aiheuttamat muutokset Suomen osuus- ja osuuskuntakonserni-toimintaan**. Tutkimuksessa haluttiin keskittyä lähinnä osuuskuntakonserneihin. Opinnäytetyön tekijää kiinnostivat erityisesti uudet oman pääoman ehtoiset rahoitusvälineet. Osuuskuntakonsernien määrä Suomessa on kuitenkin rajallinen, ja siksi tutkijan oli laajennettava tutkimusotosta suurien osuuskuntien suuntaan. Kyselyyn vastanneista henkilöistä 31 % ilmoitti oman osuuskuntansa olevan konsernin emoyhtiö.

4.1 Tutkimuksen toteutus ja aikataulu

Tutkimus päätettiin toteuttaa kvantitatiivisena käyttäen monivalintalomaketta, sillä kvantitatiivinen muoto sopii tutkijan mielestä paremmin oikeudellisten kysymysten selvittämiseen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia olisi ollut hankala analysoida nimenomaan liittyen opinnäytetyön aiheeseen. Tutkimustulokset päätettiin analysoida kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen.

Kysymyslomakkeessa oli kysymyksiä kuudesta eri asiakokonaisuudesta:

- 1) tiedot vastaajasta,
- 2) tiedot osuuskunnasta,
- 3) osuuskunnan osuudet,
- 4) osuuskunnan päättävä elin ja hallinto,
- 5) tilinpäätös,
- 6) vuonna 2002 voimaan tullut osuuskuntalaki (1488/2001).

Pääosin asiakokonaisuuksiin liittyvät kysymykset olivat sellaisia, joihin vastaaja voi vastata kyllä tai ei rastittamalla oikean ruudun. Joissakin kohdissa vastaajille varattiin tilaa kertoa hieman enemmän aiheesta, kuten esim. hallituksen jäsenten lukumäärä. Tämyntyyppisten kysymysten lisäksi lomakkeeseen valittiin muutamia avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat voivat liittää otteita mm. osuuskunnan säännöistä vastaustaan selventämään.

Kyselylomake päätettiin lähettää Suomen suurimmille osuuskunnille ja osuuskuntakonserneille. Itse asiassa tutkija toivoi, että vastaajista osa osoittautuisi osuuskuntakonserneiksi, vaikka itse konsernimuodon olemassaoloa oli vaikea selvittää etukäteen. Kohderyhmää valittaessa tutkijan apuna olivat **Pellervo-Seuran osuustoimintajohtaja Sami Karhu ja lakiasiaintoimintajohtaja Olavi Lepänen sekä Metsäliitto-Yhtymän lakiasiaintoimintajohtaja Esa Kaikkonen**. Pellervo-Seuran edustajilta tutkija sai luettelon seuran jäsenistä, ja MLY:n edustaja osoitti luettelosta suurimmat ja MLO:n kannalta kiinnostavimmat, joiden merkitys suomalaiseen osuustoimintaan on suuri. Näin kootun kohderyhmän lisäksi tutkija päätti lähettää kyselyn myös Valio Oy:n omistajaosuuskunnille.

Kyselylomake lähetettiin seuraaville osuuskunnille:

- Hirvijärven osuusmeijeri
- Hämeenlinnan osuusmeijeri
- Härmän seudun osuusmeijeri
- Kangasniemen osuusmeijeri
- Kaustisen osuusmeijeri

- Kuusamon osuusmeijeri
- Osuuskunta Maitokolmio
- Osuuskunta Maitomaa
- Osuuskunta Satamaito
- Paavolan Osuusmeijeri

- Mettälän Kuivuriosuuskunta
- Päijätsalon Osuuskunta
- Raussilan Mylly- ja Sahaosuuskunta
- Temmeksen mylly- ja sahaosuuskunta
- Tyngän Myllyosuuskunta
- Jukolan osuuskauppa
- Lammin osuuskauppa
- Limingan osuuskauppa
- Alavuden Osuusmeijeri
- Kainuun Osuusmeijeri
- Keski-Suomen Maitokunta
- Lammin Osuusmeijeri
- Osuuskunta Lapin Maito
- Osuuskunta Maito-Aura
- Osuuskunta Tuottajain Maito
- Itikka Osuuskunta
- Lihakunta
- LSO Osuuskunta.

Sekä lisäksi suurille suomalaiselle osuuskuntakonserneille

- SOK
- Osuuskunta Tradeka-Yhtymä
- HOK-Elanto.

Tutkimuksen lähtökohtana oli tieto, että Suomessa on MLO:n lisäksi kolme suurta ja tunnettua osuuskuntakonsernia. Lisäksi tutkija oletti, että tutkimuksen avulla paljastuisi vielä pari muuta osuuskuntakonsernia.

4.2 Osuuskunnilta saadut vastaukset

Monivalintalomake lähetettiin edellä mainituille 31 osuuskunnalle ympäri Suomea lokakuun 10. päivänä 2003. Lomake pyydettiin palauttamaan täytettynä 22.10.2003 mennessä. Lomakkeen palautti 16 vastaajaa.

Vastausprosentin alhaisuutta voidaan osin varmasti selittää sillä, ettei tutkimusta oltu voitu osoittaa nimetyille henkilöille osuuskunnan sisällä, vaan kuka tahansa saattoi saada sen käsiteltäväkseen. Jotkin kohdat lomakkeesta vaikuttivat ehkä hankalilta tai kaikkia kysymyksiä ei ymmärretty, jolloin koko kyselyyn päätettiin olla vastaamatta. Kuten jäljempänä tutkimustuloksista käy ilmi, oli vastaajien joukko melko kirjava. Hallintohenkilöitä, joiden olisi voitu olettaa olleen perehtyneitä osuuskuntalain uudistukseen, oli vastaajina vain muutamia.

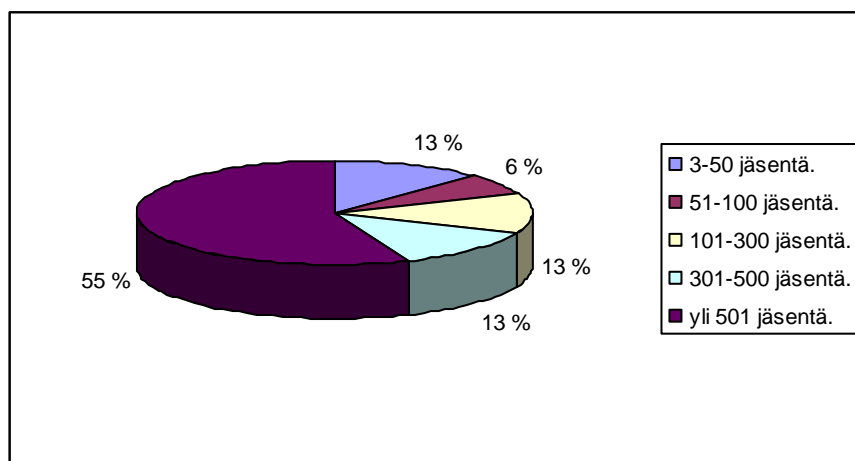
4.3 Tiedot vastaajasta

Tutkimuslomakkeen kohdassa 1 pyydettiin vastaajaa antamaan taustatietoja itsestään. Ensimmäisen asiakokonaisuuden tarkoituksena oli saada vastaaja

aloittamaan kyselylomakkeen täyttäminen kiinnittämällä huomiota henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. **Kohdassa 1.1** kysyttiin vastaajan sukupuolta ja **kohdassa 1.2** vastaajan asemaa osuuskunnassa. Vastaajista 3 oli naisia ja 13 miehiä. Vastaajista 56 % toimii osuuskunnassa toimitus- tai pääjohtajana ja 31 % ylempänä toimihenkilönä. Yksi vastaaja ilmoitti olevansa osuuskunnan hallituksen jäsen ja yksi kertoi olevansa toimihenkilö. Hallintoneuvoston jäseniä vastaajien joukossa ei ollut ainuttakaan.

4.4 Tiedot osuuskunnasta

Lomakkeen 2. kohdassa selvitettiin tietoja vastaajan osuuskunnasta. **Kohdassa 2.1** kysyttiin, montako jäsentä kuuluu osuuskuntaan. Vastausvaihtoehdot olivat 3–50 jäsentä, 51–100 jäsentä, 101–300 jäsentä, 301–500 jäsentä ja yli 501 jäsentä. Vastaajien osuuskunnista suurin osa on yli 501 jäsenen organisaatioita.

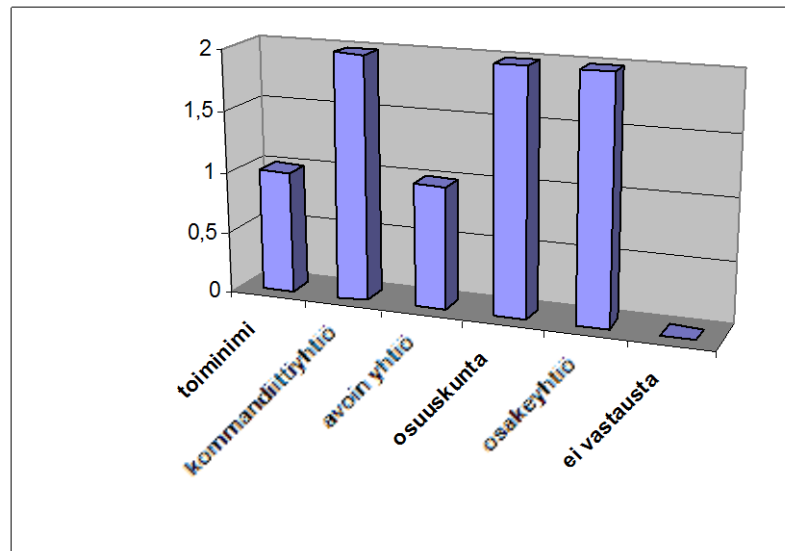

Kuva 4.1

Osuuskunnan koko

Kohdassa 2.2 kysyttiin, muodostuuko osuuskunnan jäsenistö pääasiassa luonnollisista vai juridisista henkilöistä. Vastaajista n. 88 % ilmoitti jäsenistössä olevan pääasiassa luonnollisista henkilöistä koostuvaa ja 6,3 % osuuskuntia jäsenet olivat enimmäkseen juridisia henkilöitä. Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta kohdan 2.2 kysymykseen.

Kohdassa 2.3 tiedusteltiin vastaajilta, mitä eri yritysmuotoja osuuskuntien juridiset henkilöjäsenet edustavat. Vastaajista kolme ilmoitti, että osuuskunnan jäsenistöön kuuluu muitakin kuin luonnollisia henkilöitä. Ks. kuvaa 4.2.

Kuva 4.2 Osuuskunnan jäsenistön juridiset henkilöt

Tutkimuslomakkeen **kohdassa 2.4** kysyttiin, millä alalla osuuskunta toimii. Vastauskenttä oli vapaa. Vastaajista viisi ilmoitti osuuskunnan toiminta-alaksi meijeri- tai maitoteollisuuden, kolme elintarviketeollisuuden, kaksi vastaajista kertoi osuuskunnan toimivan maatalous- tai viljankuivausalalla. Loput eli kuusi vastaajaa kertoivat osuuskunnan toimivan vähittäiskaupan, kaupan, ravintola- ja hotellitoiminnan sekä huoltamo- ja päivittäistavarakaupan alalla.

Osuuskunnan perustamisvuotta kysyttiin **kohdassa 2.5**. Vastauskenttä oli vapaa. Vanhin osuuskunta oli perustettu vuonna 1903 ja uusin vuonna 1982. Osuuskunnista 81 % oli perustettu vuosien 1903–1929 välillä¹, 13 % vuosien 1930–1956 välillä ja vain yksi osuuskunta oli perustettu vuoden 1957 jälkeen.

Kohdassa 2.6 kysyttiin, onko osuuskunnalla tytäryhtiöitä. Jos tytäryhtiöitä oli, vastaaja pyydettiin kertomaan, mitä yritysmuotoja tytäryhtiöt edustavat. Vastauskenttä oli vapaa. Vastaajista viisi ilmoitti osuuskunnalla olevan tytäryhtiöitä ja kertoi niiden olevan osakeyhtiöitä. Yhdeksän vastaajaa ilmoitti, ettei osuuskunnalla ole tytäryhtiöitä ja kaksi vastaajista jätti kysymykseen vastamatta. Tutkija tulkitsee tämän siten, ettei näillä osuuskunnilla ole tytäryhtiöitä. Osuuskuntakonserneja oli kuitenkin vastanneista osuuskunnista 31 %, kolme enemmän kuin tutkija aluksi luuli.

4.5 Osuuskunnan osuudet

Kolmannessa asiakokonaisuudessa tutkija pyrki selvittämään pakollisiin ja vapaaehtoiisiin osuuksiin liittyviä asioita. On huomautettava, että yksi vastaajista on ilmeisesti epähuomiossa jättänyt täyttämättä kohdat 3.9–5.2. **Kohdassa 3.1** kysyttiin, miten jäsenten osuuksien määrä määräytyy. Vastausvaihtoehdot olivat a) yksi osuus/jäsen; b) alueellisesti; tai c) muulla tavoin.

Yksikään vastaajista ei valinnut b-vaihtoehtoa. Osuuskunnan sääntöihin on mahdollista ottaa määräys, jonka mukaan osuuksien määrät määräytyvät alu-

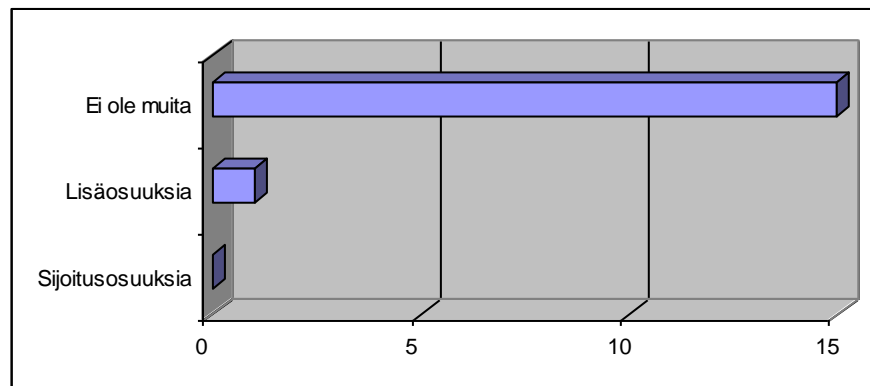
¹

Kuten työn s. 7 olevasta taulukosta 2.1 selviää, oli osuustoiminta Suomessa juuri näiden vuosien aikana kannatukseltaan suurta.

eellisesti¹. Tutkija olettaa, että tällainen osuuskuntien määräytyminen ei sovellu vastanneiden osuuskuntien toiminta-alaan, joka varsin usein oli meijeri- tai maatalouden alaa. Alueellisesti osuudet määräytyvät esimerkiksi Metsäliitto Osuuskunnassa, jossa jäsenen metsän sijainti ja pinta-ala määräävät maksettavien pakollisten osuuskuntien lukumäärän. Vastaajista kuusi ilmoitti osuuskuntien määrän olevan yksi jokaista jäsentä kohti ja 10 taas kertoi osuuskuntien määrän määräytyvän muulla tavoin. Jatkona kohtaan 3.1 tutkimuslomakkeessa oli **kohta 3.2**, jossa vastaajaa pyydettiin, mikäli osuuskuntien määrä määräytyi muulla tavoin, liittämään vastaukseen se osa säännöistä jossa asiasta määrätään. Vastauskenttä oli vapaa. Seuraavassa vastausesimerkki:

Jäsen on velvollinen osallistumaan osuuskuntaan niin monella osuudella kuin luku 100 täysiä kertoja sisältyy jäsenen osuuskunnalle vuosittain toimittaman tuotteiden maitomäärän perusteella osuuskunnan siitä tilittämään raha-arvoon euroina, kuitenkin aina vähintään yhdellä osuudella.

Edellä mainitun kaltaisia laskukaavoja vastaajat kertoivat käytettävän osuuskuntien määrän määräytymisessä kuudessa osuuskunnassa. Yksi vastaaja kertoi osuuskuntien määrän määräytyvän hehtaarien perusteella, muut vastaajat edustivat osuuskuntia, joissa osuuskuntien lukumäärä määräytyy jäsenen osuuskunnalle vuosittain toimittaman tavarantoimittaman määrän perusteella. Tutkimuslomakkeen **kohdassa 3.3** vastaajia pyydettiin kertomaan, onko osuuskunnassa käytössä muita kuin tavallisia osuuskuntia. Vastausvaihtoehtoina oli annettu ”sijoitusosuudet”, ”lisäosuudet” ja ”ei muita kuin tavallisia osuuskuntia”. Lisäksi vastaajia pyydettiin siinä tapauksessa, että osuuskunnassa oli käytössä lisäosuuskuntia, ilmoittamaan lisäosuuskuntien maksettavan koron määrä.

Kuva 4.3

Vapaaehtoiset osuudet

Vastaajista se, jonka osuuskunnassa oli käytössä lisäosuuskuntia, ilmoitti että niille maksetaan ”vaihtelevan suuruista korkoa”. Tutkijan mielestä kohdan 3.3 vastaukset kertovat, **etteivät osuuskunnat ole ainakaan vielä havahtuneet käyttämään osuuskuntalaissa mahdolliseksi tehtyjä rahoituskeinoja täysipainoisesti**. Toisaalta vastaajista yksi kertoi osuuskunnassaan käytössä olevan vapaaehtoisia osuuskuntia, jotka palautetaan.

Kohdassa 3.4 tutkija pyrki selvittämään, minkä suuruisia jäsenille annettavat ylimääräiset osuudet ovat. Tähän kohtaan annetuista vastauksista voidaan

¹

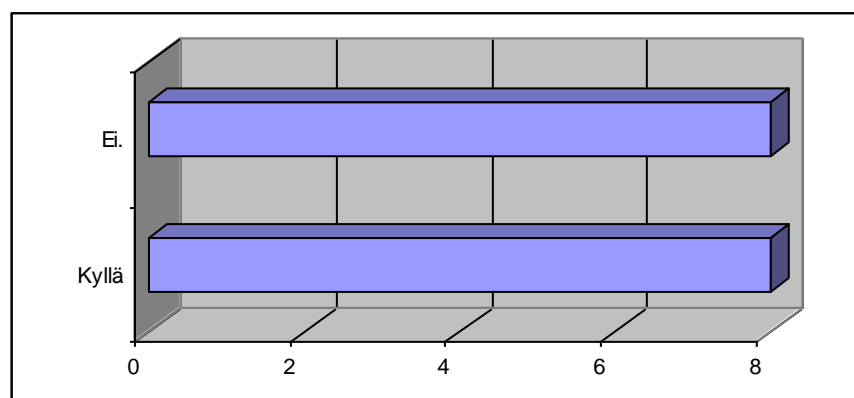
Ks. tästä tarkemmin esim. MLO:n säännöt.

huomata se, **ettei vapaaehtoisten ja ylimääräisten osuuksien ero ollut vastaajille selvä**. Vastaajista kaksi vastasi tähän kysymykseen. Vastaukset koskivat vapaaehtoisia osuuksia, eivät ylimääräisiä osuuksia.

Kohdassa 3.5 jatkettiin ylimääräisten osuuksien käyttöä koskevaa selvitystä. Tässä kohdassa vastauksista päätellen vastaajat olivat käsittäneet kysymyksen tarkoittavan vapaaehtoisia osuuksia. Se vastaajista, joka edusti osuuskuntaa, jolla oli käytössä sijoitusosuudet, vastasi: ”Ylimääräiset osuudet antavat mahdollisuuden parempaan korkoon kuin tavalliset osuudet”. Sijoitusosuuksiin on säännöissä liityttävä erityinen taloudellinen etu, koska sijoitusosuudet eivät anna osuudenomistajalle päätösvaltaa kaikissa osuuskunnan kokouksissa. Taloudellinen etu voi olla esim. juuri em. vastaajan mainitsema parempi korko.

Ylimääräisistä osuuksista kysyttiin vielä **kohdassa 3.6**, sillä haluttiin tietää, otettiinko osuuskunnan sääntöihin 1990-luvulla määräys sijoitusosuuksista. Vastaajista 15 vastasi kysymykseen kielteisesti ja yksi myönteisesti. Jatkona tähän **kohdassa 3.7** kysyttiin, toiko määräys toivotunlaisen oman pääoman kasvatustavan osuuskunnalle, mikäli se sääntöihin lisättiin. Vastauskenttä oli vapaa. Se vastaaja, jonka edustamassa osuuskunnassa sijoitusosuudet oli 1990-luvulla otettu käyttöön, oli sitä mieltä, etteivät sijoitusosuudet olleet tuoneet osuuskunnalle toivotunlaista oman pääoman kasvatuskeinoa.

Kohta 3.8 käsittelee uuden jäsenen liittymismaksua. Kysymykseen voitiin vastata kyllä tai ei ja myönteisen vastauksen jälkeen tutkija tiedusteli vielä liittymismaksun suuruutta. Liittymismaksun veloittavissa osuuskunnissa maksun suuruus vaihteli 10 eurosta 672 euroon. Tutkimuksessa selvisi, että puolet vastanneista osuuskunnista vaatii liittymismaksun uusilta jäseniltään, puolet taas ei. Liittymismaksun tarkoitus on usein kompensoida vanhojen jäsenten osuuskunnalle jo tuoma etu ja arvonlisäys niin, etteivät uudet jäsenet saa ”ilmaiseksi” sellaista hyötyä, jota eivät ole itse tuottaneet.

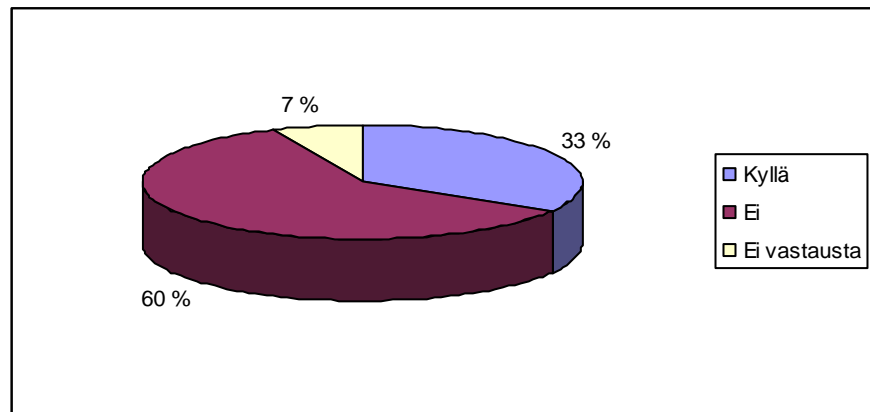
Kuva 4.4

Liittymismaksu

Kohdassa 3.9 haluttiin selvittää lisämaksuvelvollisuuden yleisyyttä. Tähän kysymykseen annetut vastaukset eivät yllättäneet tutkijaa, sillä lisämaksuvelvollisuutta pidetään yleisesti hyvin harvinaisena sen vuoksi, että se aiheuttaa jäsenelle melko suuren maksutaakan osuuskunnan joutuessa taloudellisiin vaikeuksiin. Vastaajista 13 % ilmoitti lisämaksuvelvollisuuden olemassaolosta. Osuuskunnista 81 % ei lisämaksuvelvollisuutta ole.

Kohdassa 3.10 tutkija tiedusteli, miten lisämaksuvelvollisuutta on säännöissä rajoitettu. Vastauskenttä oli vapaa. Toinen niistä vastaajista, joiden edustamissa osuuskunnissa lisämaksuvelvollisuus oli käytössä, vastasi: ”Jäsenmaksuvelvollisuus toteutuu tarvittaessa jäsenlainana, enintään 84 euroa/osuus kunakin tilikautena.”

Asiakokonaisuuden viimeinen kysymys **kohdassa 3.11** koski osuusmaksun tai mahdollisten vapaaehtoisten osuuksien takaisinmaksua. Kysymykseen voitiin vastata myönteisesti tai kielteisesti. Myönteisen vastauksen tapauksessa vastaajaa pyydettiin kertomaan, miten osuuksien takaisinmaksua oli rajoitettu.

Kuva 4.5

Osuuksien takaisinmaksun rajoitus

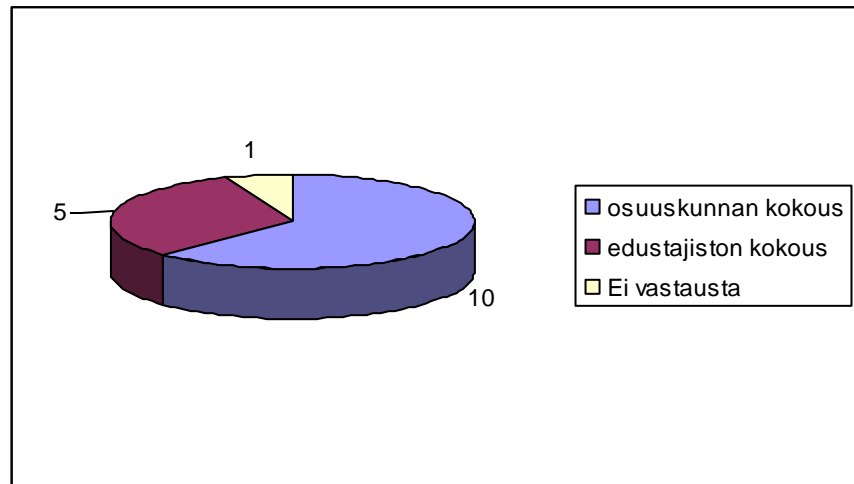
Neljä niistä vastaajista, joiden osuuskunnissa osuuksien takaisinmaksua oli rajoitettu, viittasi OKL 10 luvun 1 §:ään¹. Yksi kertoi, että osuusmaksun palautus voi tilikauden aikana olla enintään 10 % viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisesta osuuspääomasta ja toinen vastasi osuusmaksun enimmäis-palautuksen voivan olla enintään 10 % viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisesta osuuspääomasta. Tämän ylimenevää osaa koskevassa palautuksessa oli käytössä odotusvuosi. Yksikään vastanneista ei edustanut osuuskuntaa, jossa olisi ollut käytössä OKL:n mahdollistama lykätty palautus.

4.6 Osuuskunnan päättävä elin ja hallinto

Neljäs asiakokonaisuus käsitteli osuuskunnan päättävää elintä ja hallintoa. **Kohdan 4.1** vastausvaihtoehdot olivat osuuskunnan kokous ja edustajiston kokous. Kysymykseen voitiin vastata rastittamalla oikea vaihtoehto. Lisäksi niitä vastaajia, joiden edustamassa osuuskunnassa osuuskunnan kokouksen päätösvaltaa käytti edustajisto, pyydettiin ilmoittamaan edustajiston jäsenmäärä. Edustajiston jäsenmäärä vaihteli 30 ja 80 jäsenen välillä.

¹

OKL 10 luvun 1–6 §:ssä säädetään osuusmaksun palauttamisesta.

Kuva 4.6

Osuuskunnan päättävä elin

Kohdassa 4.2 tiedusteltiin osuuskunnan hallintoelimiä. Vaihtoehtoiksi annettiin a) hallitus; b) hallintoneuvosto; ja c) toimitusjohtaja. Lisäksi pyydettiin ilmoittamaan hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä. Vastaaaja voi valita oikean vaihtoehdon rastiamalla haluamansa ruudun. Vastaaajista kaikki ilmoittivat edustamassaan osuuskunnassa olevan hallituksen (OKL:n mukaan pakollinen elin). Hallituksen jäsenmäärä vaihteli kolmesta kahdeksaan. Vastaaajista 62,5 % ilmoitti edustamassaan osuuskunnassa olevan hallintoneuvoston, jossa jäseniä ilmoitettiin olevan 13–29. Vastaaajien edustamista osuuskunnista 81,3 %:lla oli toimitusjohtaja.

Tutkija pyrki kohdan 4.3 kysymyksellä selvittämään, onko osuuskuntien säännöissä annettu hallitukselle ja hallintoneuvostolle muita kuin laissa määrättyjä tehtäviä. Vastauskenttä oli vapaa. Vastaaajista yhdenkään edustamassa osuuskunnassa ei sääntöihin ollut lisätty muita tehtäviä kuin suoraan osuuskuntalaista johtuvia.

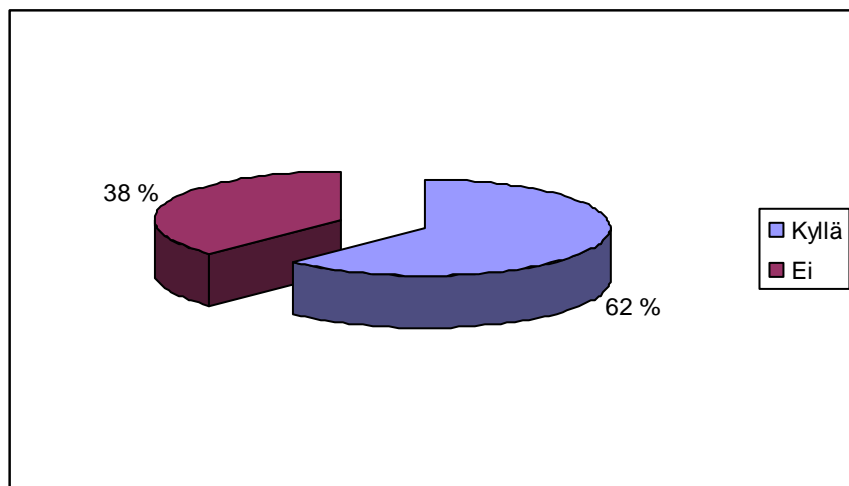
4.7 Tilinpäätös

Viidennessä asiakokonaisuudessa selvitettiin osuuskuntien tilinpäätöskäytäntöä. **Kohta 5.1** koski osuuskunnan konsernitilinpäätöstä. Vastausmahdollisuudet olivat kyllä ja ei. Tutkimuksessa selvisi, että 25 % osuuskunnista, eli neljän vastaajan edustamat osuuskunnat, joutuvat tekemään konsernitilinpäätöksen. Kuitenkin, kuten edellä mainittiin, oli yksi vastaajista epähuomiossa jättänyt täyttämättä kohdat 3.9–5.2, joten ristiriita kohtaan 2.6 saatujen vastausten kanssa saattaa selittyä tällä perusteella.

Kohdassa 5.2 jatkettiin konsernitilinpäätösasian selvittelyä kysymällä, onko suunnitelmissa siirtyä tekemään konsernitilinpäätös IAS-standardien mukaisesti vuoden 2005 tammikuussa alkavalta tilikaudelta. Vastaaajat voivat vastata kysymykseen rastiamalla kyllä- tai ei- ruudun. Edelliseen kysymykseen myönteisesti vastanneista 25 % ilmoitti osuuskunnan siirtyvän IAS-standardien mukaiseen konsernitilinpäätöksen laatimiseen. Kielteisesti vastasi 50 % edelliseen kysymykseen myönteisesti vastanneista. Vastaaajista 25 % oli lisännyt vastauskenttiin yhdeksi lisävaihtoehdoksi ”en tiedä” -kohdan ja valinnut sen. Myös yksi sellainen vastaaja, jonka osuuskunnassa ei konsernitilinpäätöstä jouduta laatimaan, ilmoitti edustamansa osuuskunnan siirtyvän käyttämään IAS-standardien mukaista konsernitilinpäätöstä.

4.8 Vuoden 2001 osuuskuntalain vaikutus toimintaan

Viimeisessä eli kuudennessa asiakokonaisuudessa selvitettiin vuoden 2001 osuuskuntalain vaikutuksia osuustoimintaan. **Kohdassa 6.1** kysyttiin, onko sääntöihin tehty muutoksia uuden osuuskuntalain voimaantulemisen jälkeen. Vastausvaihtoehdoiksi oli annettu kyllä- ja ei-ruudut. **Kohdassa 6.2**, jonka vastauskenttä oli vapaa, tiedusteltiin niiltä vastaajilta, jotka olivat vastanneet edelliseen kysymykseen myönteisesti, millaisia muutokset olivat olleet.

Kuva 4.7

Onko sääntöjä muutettu?

Kohtaan 6.2 saadut vastaukset kuuluivat seuraavasti:

Uuden lain edellytykset, mm. lisäosuusmahdollisuus, jota ei kuitenkaan vielä käytetä.

Uuden lain vaatimat muutokset ja osuusmaksuvelvoitteiden pienentäminen.

Liittyminen, eroaminen, hallituksen tehtävät, hallintoneuvoston tehtävät.

Lähinnä liittymistä ja eroamista koskevia muutoksia.

Nyt yksi osuuskuntakokous/vuosi, ennen kevät- ja syyskokous¹.

Osuuksien määräytyminen, hallintoneuvoston lakkauttaminen.

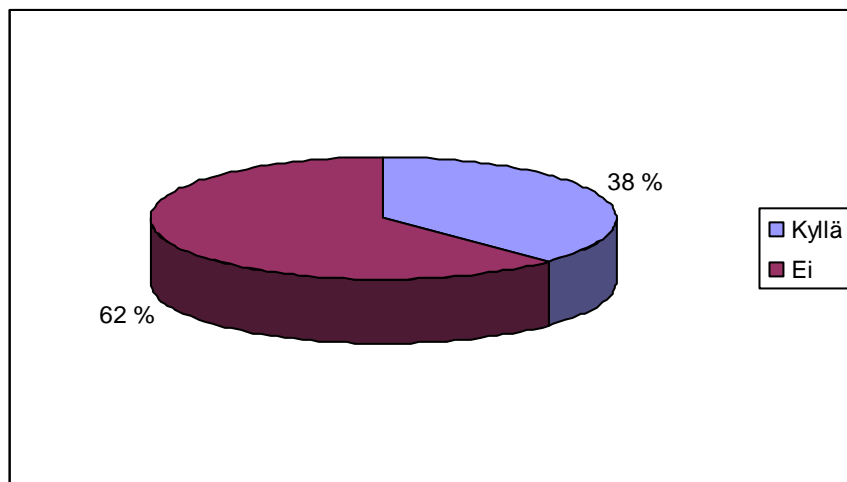
Osuusmaksun korottaminen on mahdollista myös rahastosta tai sekakorotuksella, osuusmaksun voi palauttaa heti jäsenen erotta.

Lisäksi yksi vastaajista oli liittännyt mukaan säännöt, joista muutokset oli alleviivattu.

¹

Tutkija olettaa tämän vastauksen tarkoittavan sitä, että uudessa osuuskuntalaissa asioiden päätöskäsittelyä nopeutettiin siten, että uuden lain mukaan myös osuuskunnan kokoukselle kuuluvat tärkeimmät asiat voidaan käsitellä yhdessä kokouksessa. Vanhassa laissa tärkeimpien asioiden, esim. osuuskunnan sääntöjen muuttamista koskeviin päätöksiin vaadittiin kaksi osuuskunnan kokousta.

Kohdassa 6.3 kysyttiin vuoden 2001 osuuskuntalain aiheuttamia muutoksia osuuskunnan toimintaan. Vastausmahdollisuudet olivat kyllä ja ei. Kysymystä jatkettiin **kohdassa 6.4**, jossa pyydettiin vastaajia kertomaan, millaisia muutokset olivat olleet. Vastauskenttä oli vapaa.

Kuva 4.8 Onko osuuskunnan toimintaan tullut muutoksia?

Kohtaan 6.3 annettuja vastauksia voitaneen tulkita niin, että vaikka uusi laki on mahdollistanut tiettyjä muutoksia sääntöihin ja esim. osuuskunnan oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankkimiseen, itse osuustoiminta ei ole kaikissa tapauksissa muuttunut. Kohdassa 6.4 vastaajat antoivat mielenkiintoisia vastauksia:

Lainmuutos ei vaikuttanut meihin, koska liiketoiminnot hoidetaan osakeyhtiömuotoisissa yrityksissä ja osuuskunta toimii hallinto-osuuskuntana.

Esim. jäsenien eroamiset ja tilien lopetukset onnistuvat heti ilman karenssiaikoja. Myös jäseneksi hyväksyminen tapahtuu heti.

Sekakorotus on tehty ja osuusmaksu palautetaan heti jäsenen erottua.

Kohdassa 6.5 kysyttiin, oliko osuuskuntalaki helpottanut osuuskunnan toimintaa ja millä tavoin. Lisäksi tiedusteltiin, oliko vastaaja tyytyväinen uuteen osuuskuntalakiin. Vastaukset olivat positiivisia. Vuoden 2001 osuuskuntalakiin oltiin pääosin tyytyväisiä. Koko tutkimukseen vastanneista 16 henkilöstä 13 vastasi tähän kysymykseen. Muutamat vastaajista ilmoittivat, ettei lainmuutoksella ollut ollut vaikutusta heidän edustamansa osuuskunnan toimintaan. Eräs vastaajista kertoi, että hänen oma työnsä osuuskunnassa oli helpottunut sen myötä, kun karenssiajat oli laista poistettu. Hänen mukaansa asiat saa uuden lain voimaantultua hoidettua kerralla loppuun saakka.

Kohdassa 6.6 tutkija tiedusteli, mitä asioita vastaaja lisäisi uuteen osuuskuntalakiin ja mitä asioita mahdollisesti siinä muuttaisi. Osuuskuntien edustajista neljä vastasi tähän kysymykseen. Yhden vastaajan mielestä laki ei riittävästi erittele edustajiston asemaa, vaan on kirjoitettu liikaa osuuskunnan kokouksen kannalta. Saman vastaajan mielestä laissa on edelleen liikaa tulkinnanva-

raisuutta.

Kohdassa 6.7 tutkija pyysi vastaajilta kommentteja. Muutamista vastaajista yksi kiteytti asian seuraavasti:

Olennaista on, että liiketoimintojen rahoitus, omistus, kansainvälistyminen ja yritysjärjestelyt vaativat usein osakeyhtiömuotoa. Osuustoiminta luo tehokkaat mahdollisuudet hallinnoimiselle, demokraattiselle päätöksenteolle. Myös tuottajaosuuskunnat on toimiva osuuskuntamuoto.

5 Päätelmät

Suomessa on osuuskuntia maailmanlaajuisesti katsottuna paljon. Kuten opinnäytetyön toisessa luvussa todettiin, on osuuskuntien rooli suomalaisena työllistäjänä erittäin tärkeä. Tämän vuoksi osuuskuntalain uudistuksen aiheuttamien muutosten tutkiminen oli tutkijan mielestä tarpeellista. Tutkimuksen toivottiin hyödyttävän suomalaisia osuuskuntia Pellervo-Seuran jäsenistön kautta. Myös opinnäytetyön toimeksiantajan, Metsäliitto Osuuskunnan, toivottiin saavan opinnäytetyön tutkimustuloksista sille tarpeellista tietoa.

Huolimatta siitä tosiasiaista, että osuuskunta ja osakeyhtiö ovat tarkoituksiltaan hyvin erilaiset, on osuuskunta silti varteenotettava vaihtoehto osakeyhtiömuotoiselle yritykselle. Osuustoiminnassa inhimilliset ja yhteisölliset arvot korostuvat ja liiketoiminnassa keskitytään muuhunkin kuin mahdollisimman suuren voiton hankkimiseen. Vaikka osuuskunta yhteisömuotona on yleisen käsityksen mukaan käytössä lähinnä maa- ja meijerialouden alalla, voidaan osuuskuntien edustajilta saatujen vastauksien perusteella päätellä, että **osuuskunta yhteisömuotona on yleinen myös hotelli- ja ravintola-alalla**. Suomen elinkeinorakenteen muutoksen myötä palvelusektorin merkitys työnantajana kasvaa jatkuvasti, joten osuuskuntien merkitys on suomalaisessa yhteiskunnassa suuri.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että **osuuskuntalain muutos on suomalaisissa osuuskunnissa ja osuuskuntakonserneissa otettu hyvin vastaan**. Se, tuleeko osuuskunta yhteisömuotona saavuttamaan osakeyhtiömuodon kaltaista suosiota, selvinnee vasta, kun uuden osuuskuntalain voimaan tulosta on kulunut kohtuullinen aika. Uutta lakia laadittaessa tavoitteeksi asetetut selkeys ja pakottavan sääntelyn väheneminen ovat tutkimustulosten mukaan onnistuneet. Osuuskuntien toiminnan voitaneen siis katsoa tulleen yksinkertaisemmaksi ja valinnanvapauden lain ja sääntöjen sisältöön liittyen voidaan katsoa lisääntyneen. Uudet rahoitusmahdollisuudet eivät välttämättä vielä ole saavuttaneet sitä suosiota, mikä lakia laadittaessa oli suunnitelmissa, koska osuuskunnat eivät ehkä toistaiseksi ole kypsyneet ymmärtämään kaikkien rahoitusmuotojen mahdollisuuksia.

Suomalaisia osuuskuntia perustettiin tutkimustulosten mukaan erityisen paljon juuri Pellervo-Seuran perustamista seuranneina muutamana vuosikymmenenä. Tällaisissa osuuskunnissa hallinnointi ja liiketoiminta perustuvat kauan sitten vakiintuneisiin käytäntöihin, joita ei ehkä nähdä tarpeelliseksi muuttaa. Sekä osuuskuntalain aikaisemmat muutokset että vuoden 2001 kokonaisuudistus on saatettu pakottavista säännöksistä johtuvia muutoksia lukuun ottamatta jättää huomiotta. Tutkija uskoo kuitenkin, että esim. uusien rahoitusmuotojen tarpeen ilmenemisen myötä uudelleen kirjoitetun lain tarjoamat mahdollisuudet otetaan kokonaisvaltaisemmin käyttöön. Esimerkiksi mahdollisten tytäryhtiöiden perustaminen, hankinta tai toiminnan laajentaminen saatavat saada osuuskunnat hyödyntämään osuuskuntalain tarjoamia lisärahoitusmahdollisuuksia nykyistä täysipainoisemmin.

Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa suomalaisista osuuskunnista on henkilöjäsenten omistamia. Osuuskuntien keskusjärjestöjä on kaikista osuuskunnista vain murto-osa. **Osuuskuntamuotoa pidetään hyvänä liiketoiminnan hallinnoinnin kannalta** ja varsinainen liiketoiminta voidaan, kuten eräs vastaajista totesi, hoitaa osakeyhtiöiden kautta.

Vaikka toteutetun tutkimuksen vastausprosentti jäi vain 50 %:iin, uskoo tutkija siitä huolimatta, että tutkimuksen tulokset antavat suhteellisen kattavan kuvan suomalaisten osuuskuntien ja osuuskuntakonsernien suhtautumisesta uuteen osuuskuntalakiin. Tutkimusotos kerättiin niin monipuolisesti erisuuruisten, eri toimialoilla toimivien ja eri puolilla Suomea sijaitsevien osuuskuntien joukosta, että se edustanee melko hyvin osuuskuntien asennetta uuteen osuuskuntalakiin. Jälkeenpäin on kuitenkin selvinnyt, että tutkimuskysely olisi pitänyt suunnata vielä useammille osuuskunnille, jotta otos olisi ollut suurempi ja tulokset luotettavampia. Tutkimus on selventänyt tutkijan käsitystä käytännön osuustoiminnasta samoin kuin teoriaosuus on lisännyt opinnäytetyön tekijän tietämystä yleensä liiketoiminnasta ja yhtiöoikeudesta.

LÄHDELUETTELO

- Aalto-Setälä, I., Aine, A.,
Lehto, P., Petäjäniemi-Björklund, A.,
Stenborg, M., Virtanen, P.
2003
- Aho, T., Vänskä, H.
1996
- Airaksinen M., Jauhiainen J.
1997
- Arasjärvi, R., Blomqvist, L.,
Haataja, T., Karhu, K.,
Mononen, L., Pallonen, R.,
Pitkänen, I., Simola, A-M.,
Taipale, J.
1995
- Arvopaperimarkkinalaki**
Suomen säädöskokoelma 26.5.1989/495.
- Asetus kansainvälisten tilinpäätös-
standardien soveltamisesta**
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1606/2002,
annettu 19.7.2002.
- Asetus kilpailuvirastosta**
Suomen säädöskokoelma 25.1.1993/66.
- Asetus markkinaoikeudesta**
Oikeusministeriö 21.2.2002/144.
- Castrén, M.
1997
- EU-Suomen markkinaoikeus**
Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN: 951-640-996-2.
- Ervasti-Vaintola J., Immonen R.,
Lehtonen Y., Neimola A.
1996
- Uusi osakeyhtiölaki käytännössä**
Juva: WSOY:n graafiset laitokset. ISBN 951-885-116-6.
- Hallituksen esitys
2004
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista
annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**
HE 11/2004 vp.
- Hannonen, M.
1996
- Osuustoiminnalliset yritykset EU:n kilpailuoikeudessa**
Helsinki: Hakapaino Oy. ISBN: 951-8950-52-0.
- Heikkonen, J., Lehto, K.
1983
- Osuuskunnan jäsenet, hallinto ja tilintarkastus**
Juva: WSOY:n graafiset laitokset. ISBN: 951-0-11650-5.
- Heikkonen, J., Leppiniemi, J.
1979
- Kirjanpito, tilinpäätös ja konsernitilinpäätös**
Juva: WSOY:n graafiset laitokset. ISBN: 951-0-09120-0.
- Hoppu, E.
1998
- Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet**
Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN: 951-9329-17-X.
- Kilpailulait ja laki julkisista hankinnoista**
Pieksämäki: RT-Print Oy. ISBN: 951-885-222-7.
- Tilintarkastuslaki ja hyvä tilintarkastustapa**
Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. ISBN: 951-640-854-0.
- Osakeyhtiölaki**
Porvoo: WSOY. ISBN 951-0-20789-6.
- Konsernin oma pääoma ja voitonjako**
Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN 951-35-5984-X.

Hoppu, E., Hoppu, K.
2003

Kauppa- ja varallisuusosoikeuden pääpiirteet
Porvoo: WS Bookwell Oy. ISBN: 951-670-095-0.

Hulkko, P., Hyvärinen, H.,
Ohvo, S., Varjola-Vahvelainen, K.
1998

Kansainvälinen yritysoikeus
Porvoo: WSOY. ISBN: 951-0-22394-8.

Hulkko, P., Hyvärinen, H.,
Ohvo, S., Varjola-Vahvelainen, K.
1998

Yritysoikeus
Porvoo: WSOY. ISBN: 951-0-22390-5.

Händelin, Huopalainen,
Keturi, Luostarinen
2001

Kilpailuoikeuden käsikirja
Helsinki: Oy Edita Ab. ISBN: 951-37-3255-X.

International Accounting
Standards Board
2002

IAS –standardit 2002
Helsinki: KHT-media. ISBN: 952-5392-18-X.

Juutinen, H., Stenström Å.,
Vuori, R.
2002

Tehokas omistajahallinto – Osuuskunnan hallintohenkilön käsikirja
Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN: 952-5276-06-6.

Järvinen R., Propula E.,
Riistama V., Tuokko Y.
2001

Konsernitilinpäätös uuden kirjanpitolain mukaan
Porvoo :WSOY. ISBN 951-0-24993-9

Kaikkonen, E.
2003

Opinnäytetyö
[Online]. Vastaanottaja Kaisa Sundberg. Lähetetty 8.5.2003.
[viitattu 11.5.2003]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Kaikkonen, E.
2003/2

Tutkimussuunnitelma
[Online]. Vastaanottaja Kaisa Kuronen. Lähetetty 18.9.2003.
[viitattu 21.9.2003]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Karhu, S.
2003

Selkeyttä kilpailulakien soveltamisessa osuuskuntiin
Artikkeli. OT Osuustoiminta 6–7/2003, s. 3. ISSN: 1236-4835.

Karhu, S.
2004

Osuuskuntien lukumäärä vuoden 2004 Suomessa
[Online]. Vastaanottaja Kaisa Kuronen. Lähetetty 23.4.2004.
[viitattu 23.4.2004]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Karjalainen, M-M.
2003

**Kilpailupolitiikan ja osuustoiminnan suhdetta selkiinnytet-
tiin**
Artikkeli. OT Osuustoiminta 6–7/2003, s. 32–33. ISSN: 1236-
4835.

KTM
2003

IAS –säätelyryhmän loppuraportti.
Helsinki: Edita Publishing Oy. ISSN: 1236-1852.

Kirjanpitoasetus

Suomen säädöskokoelma 30.12.1997/1339.

Kirjanpitolaki

Suomen säädöskokoelma 30.12.1997/1336.

Kirjanpitolautakunta
2003**Poikkeuslupa saman tilikauden vaatimuksesta konsernissa**
Päätös nro 1698/11.3.2003.Koski, P.
1980**Konsernit ja osakeyhtiölaki**

Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. ISBN: 951-95617-0-6.

KTM
1998**Päätös yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta**
Kauppa- ja teollisuusministeriö 1.7.1998/499.Kuisma, M., Henttinen, A-S.,
Karhu, S., Pohls, M.
1999**Kansan talous**

Tampere: Tammer-Paino Oy. ISBN: 951-26-4470-3.

Kyläkallio, J., Iirola, O.,
Kyläkallio, K.
1997**Osakeyhtiö**

Helsinki: Oy Edita Ab. ISBN: 951-37-2050-0.

Kyläkallio, J., Iirola O.,
Kyläkallio, K.
2002**Osakeyhtiö**

Helsinki: Edita Prima Oy. ISBN 951-37-3498-6.

Lainema, M.
1996**Konsernin johtaminen**

Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset. ISBN: 951-0-21468-X.

Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

Suomen säädöskokoelma 27.9.1919/122.

Laki kilpailunrajoituksista

Suomen säädöskokoelma 27.5.1992/480.

Laki kilpailuvirastosta

Suomen säädöskokoelma 29.7.1988/711.

Laki osuuskuntalain voimaannpanosta

Suomen säädöskokoelma 28.12.2001/1489.

Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

Suomen säädöskokoelma 22.12.1978/1061.

Leivo, K., Leivo T.
1997**Euroopan Yhteisön kilpailuoikeus**

Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN: 951-640-927-X.

Markkinaoikeuslaki

Suomen säädöskokoelma 28.12.2001/1527.

MLO:n säännöt
2002

Metsäliitto Osuuskunta 14.2.2002.

MLO:n säännöt
2003

Metsäliitto osuuskunta 31.12.2003.

Mitro, E., Leppiniemi, J.
Halmesmäki, M. Tikka, K.
Keinonen, M. Kajas, I.
1987**Konsernijuridiikkaa**

Helsinki: Lakimiesliiton kustannus. ISBN: 951-640-339-5.

Teoksen aineisto perustuu Lakimiesliiton Koulutuskeskuksen Helsingissä 1987 järjestämään koulutustilaisuuteen.

- Mononen, M.
1995 **Määrävän markkina-aseman väärinkäytön arviointi**
Helsinki: Multiprint. ISBN: 951-640-791-9.
- Mustonen, A.
2003 **Suhtautuminen osuustoimintaan vaihtelee suuresti maittain**
Artikkeli. OT Osuustoiminta 6–7/2003, s. 40–41. ISSN:1236-4835.
- Mäkinen, L.
2003 **Viisas osuuskunta viivyttelee IAS/IFRS-standardien käyttöönotossa**
Artikkeli. OT Osuustoiminta 6–7/2003, s.12–13. ISSN: 1236-4835.
- Mäntysaari, P.
2002 **Osakeyhtiö toimijana**
Porvoo: WSOY Lakitieto. ISBN: 951-670-052-7.
- Oikeusministeriö (OM)
2003 **Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö 2003:4**
Helsinki: Edita Prima Oy.
- Olsson, C.
1964 **Osuuskuntaoikeus**
Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Olsson, C.
1982 **Osuuskuntaoikeus**
Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. ISBN 951-640-166-X
- Osakeyhtiölaki**
Suomen säädöskokoelma 29.9.1978/734.
- Osuuskuntalaki**
Suomen säädöskokoelma 28.12.2001/1488.
- Osuuskuntalaki (kumottu)**
Suomen säädöskokoelma 28.5.1954/247.
- Pellervo-Seura
2002 **Omistajaohjaus ja valvonta osuuskunnissa**
Pellervo-Seura. Pellervon omistajaohjaustyöryhmän mietintö.
- Pellervo-Seura
1999 **Osuustoiminnan uutta taloustiedettä**
Teoksen aineisto perustuu Pellervo-Seuran kansainvälisessä osuustoimintaseminaarissa 11.6.1999 pidettyihin esitelmiin.
- Pellervo-Seura
1999 **The Role of Cooperative Entrepreneurship in the Modern Market Environment**
Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. ISSN: 0024-3496.
- Pokela, H., Hiltunen, S.
2003 **Kilpailulainsäädäntö ja osuuskunnat – kilpailuoikeudellinen selvitys**
Helsinki: Osuustoiminnan neuvottelukunta.
- Pöyhönen, S.
2002 **Osuuskunnan hallinto ja osuuskuntalaki**
Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. ISBN 952-14-0482-5.
- Rajahonka, M.
1998 **Osuuskunnan oikeudellinen asema**
Helsinki: Helsingin yliopisto, Osuustoimintainstituutti, Yliopistopaino. ISBN: 951-45-8067-2.

Rissanen, K., Airaksinen, M.,
Castrén, M., Harju, I.,
Jauhiainen, J., Kisanlahti, T.,
Kivivuori, A., Kuoppamäki, P. ja
Wilhelmsson, T.
1999

Rooman Sopimus

Saarnilehto, A.
1998

Savolainen, J. toim.
2002

Schulten, G. af
2003

Schulten, G. af, Koski, P.
1984

Siitari-Vanne, E.
2002

Silaskivi, V.
2004

Simonen, S.
1949

Suomen perustuslaki

Tilintarkastusasetus

Tilintarkastuslaki

Torkkel, T.
2003

UTA
2004

Veranen, J.
1996

Vuori, R.
1981

Yritysoikeus

Juva: WSOY kirjapainoyksikkö. ISBN: 951-670-007-1.

Euroopan Yhteisön perustamissopimus

Tutkijan oikeudet ja velvollisuudet

Juva: WSLT. ISBN: 951-670-018-7.

Osuuskuntalaki perusteluineen

Helsinki: Edita Prima Oy. ISBN: 951-37-3660-1.

Osakeyhtiölain kommentaari

Helsinki: Gummerus kirjapaino Oy. ISBN 952-14-0527-9

Osakeyhtiölaki selityksin II

Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy. 2. uusittu painos. ISBN 951-95016-4-9.

Markkinaoikeus

Helsinki: Edita Prima Oy. ISBN: 951-37-3710-1.

Tutkimus kilpailuoikeuden ja maatalouden sääntelyn yhteensovittamisesta

Helsinki: Edita Prima Oy. ISBN: 952-5299-71-6.

Pellervolaisen osuustoiminnan historia

Helsinki: Pellervo-Seura.

Suomen säädöskokoelma 11.6.1999/731.

Suomen säädöskokoelma 22.12.1994/1379.

Suomen säädöskokoelma 28.10.1994/936.

IAS/IFRS –perusteisen tilinpäätöskäytännön verovaikutuksista

Edilex: Edita Publishing Oy.

Kaskiseuroista Finlaysonille

[Verkkodokumentti]. [Viitattu 10.4.2004]. Saatavissa:
<http://www.uta.fi/~otkike/prelaki.html>.

Tuottoa vaativat omistajat

Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset. ISBN: 951-0-21136-2.

Osuuskuntalain muutos 1981

Tampere: Tampereen Kirjapaino Oy Tamprint. ISBN 951-26-2167-3.

Kaisa Kuronen
Juhonkatu 3 E 38
08200 Lohja
puh. 050 381 9365

SAATE

10.10.2003

Yritys
Henkilön nimi
Osoite
Postinro ja -toimipaikka

TUTKIMUS UUDEN OSUUSKUNTALAIN VAIKUTUKSISTA OSUUSKUNTATOIMINTAAN

Tutkin uuden osuuskuntalain aiheuttamia liiketoiminnan muutoksia Suomen suurimpien osuuskuntien ja osuuskuntakonsernien keskuudessa. Opiskelen Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulussa johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelmassa ja tämä tutkimus on osa alkuvuonna 2004 valmistuvaa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni aihe on **Osuuskuntakonsernin lainsäädäntö** ja sen kehittämiseen olen saanut apua sekä Pellervo-Seuralta että Metsäliitto Osuuskunnalta, joka on opinnäytetyöni toimeksiantaja.

Toivoisin Teidän voivan käyttää hieman aikaa kysymyslomakkeeseen perehtymiseen ja sen täyttämiseen. Täytetyn kyselyn voitte palauttaa minulle oheisessa palautuskuoressa. Kaikki vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti, vaikka suurin osa kyselyssä pyydetävistä tiedoista onkin saatavissa julkisista lähteistä.

Pyydän Teitä ystävällisesti vastaamaan **kyselyyn keskiviikkoon 22.10.2003 mennessä**, jotta voin aloittaa tutkimustulosten analysoinnin hyvissä ajoin.

Mikäli haluatte, että postitan Teille valmiin opinnäytetyön tutkimustuloksineen, ilmoittanette siitä kyselyn palautuksen yhteydessä.

Ystävällisin terveisin

Kaisa Kuronen

LIITE

TUTKIMUSLOMAKE

**KYSELY UUDEN OSUUSKUNTALAIN MAHDOLLISESTI MUKANAAN
TUOMISTA MUUTOKSISTA OSUUSKUNNAN TOIMINTAAN****1 Tiedot vastaajasta**

- 1.1 Asema osuuskunnassa
- toimihenkilö
 ylempi toimihenkilö
 toimitus- tai pääjohtaja
 hallituksen jäsen
 hallintoneuvoston jäsen
- 1.2. Sukupuoli
- mies
 nainen

2 Tiedot osuuskunnasta

- 2.1 Osuuskunnan koko
- 3 – 50 jäsentä
 51 – 100 jäsentä
 101 – 300 jäsentä
 301 – 500 jäsentä
 yli 501 jäsentä
- 2.2 Osuuskunnan jäsenistö koostuu pääasiassa
- luonnollisista henkilöistä.
 juridisista henkilöistä.
- 2.3. Mikäli osuuskunnan jäsenistöön kuuluu juridisia henkilöitä, mitä eri yritysmuotoja kyseiset jäsenet edustavat?
- toiminimi
 kommandiittiyhtiö
 avoin yhtiö
 osuuskunta
 osakeyhtiö
- 2.4. Millä alalla osuuskunta toimii?

2.5 Milloin osuuskunta on perustettu? Vuonna _____

2.6 Onko osuuskunnalla tytäryhtiöitä? Jos on, niin mitä yritysmuotoja tytäryhtiöt edustavat?

3 Osuuskunnan osuudet

- 3.1 Miten jäsenten osuuksien määrä määräytyy?
- yksi osuus / jäsen
 alueellisesti
 muulla tavoin

3.2 Mikäli osuuksien määrä määräytyy muulla tavoin, millä tavoin se määräytyy? Mikäli jäsenen osuusmäärä määräytyy alueellisesti tai muulla tavoin, liittääkö mukaan vastaukseen se osa säännöistä, jossa asiasta määrätään.

3.3 Onko osuuskunnassa käytössä muita kuin tavallisia osuuksia?

Kyllä, osuuskunnassa on käytössä

sijoitusosuuksia.

lisäosuuksia. Lisäosuuksille maksetaan prosentin suuruista korkoa.

Ei, osuuskunnassa ei ole käytössä muita kuin tavallisia osuuksia.

3.4 Mikäli vastasitte kysymykseen myönteisesti, minkä suuruisia jäsenille annettavat ylimääräiset osuudet ovat?

3.5 Mikäli osuuskunnassa on käytössä muita kuin tavallisia osuuksia, millaiset erilaiset taloudelliset oikeudet ylimääräiset osuudet antavat?

3.6 Otettiin sääntöihin 1990 –luvulla määräys sijoitusosuuksista?

Kyllä.

Ei.

3.7 Mikäli määräys otettiin sääntöihin, toiko se toivotunlaisen oman pääoman kasvatustavan osuuskunnalle?

3.8 Joutuuko uusi jäsen osuuskuntaan liittyessään maksamaan liittymismaksun?

Kyllä, liittymismaksun suuruus on _____ euroa.

Ei.

3.9 Onko osuuskunnan jäsenillä lisämaksuvelvollisuus?

- Kyllä.
 Ei.

3.10 Mikäli jäsenillä on lisämaksuvelvollisuus, miten sitä on säännöissä rajoitettu?

3.11 Onko osuuskunnan säännöissä jollain tavalla rajoitettu osuusmaksun tai mahdollisten vapaaehtoisten osuuksien takaisinmaksua?

- Kyllä. Millä tavoin?

- Ei.

4 Osuuskunnan päättävä elin ja hallinto

4.1 Osuuskunnan päättävä elin on

- osuuskunnan kokous.
 edustajiston kokous. Edustajistossa on jäsentä.

4.2 Osuuskunnalla on

- hallitus, jossa on jäsentä.
 hallintoneuvosto, jossa on jäsentä.
 toimitusjohtaja.

4.3 Millaisia tehtäviä osuuskunnan hallituksella ja hallintoneuvostolla sääntöjen mukaan on?

5 Tilinpäätös

5.1 Joutuuko osuuskunta tekemään konsernitilinpäätöksen?

- Kyllä.
 Ei.

5.2 Mikäli osuuskunta tekee konsernitilinpäätöksen, onko suunnitelmissa siirtyä tekemään konsernitilinpäätös IAS –standardin mukaisesti vuoden 2005 tammikuussa alkavalta tilikaudelta?

- Kyllä.
 Ei.

6 Vuonna 2002 voimaan tullut osuuskuntalaki (1488/2001)

6.1 Onko osuuskunnan sääntöihin tehty uuden osuuskuntalain voimaantulemisen jälkeen muutoksia?

- Kyllä.
 Ei.

6.2 Mikäli muutoksia sääntöihin on tehty, mitä muutokset koskivat?

6.3 Onko uusi osuuskuntalaki aiheuttanut muutoksia osuuskunnan toimintaan?

- Kyllä.
 Ei.

6.4 Jos muutoksia on aiheutunut, mitä muutokset ovat olleet?

6.5 Onko osuuskuntalakiuudistus helpottanut osuuskunnan toimintaa? Jos on, niin millä tavoin? Oletteko tyytyväinen uuteen osuuskuntalakiin?

6.6 Mitä asioita lisäisitte osuuskuntalakiin tai mitä asioita siinä muuttaisitte?

6.7 Kommentteja

Kiitos kaikille vastaajille!